

ŠVIESA

NO. 3 LIEPA - RUGPIŪTIS - RUGSĖJIS 1974 M.

Žemė dosni tiems, kurie ją myli

EDMUNDO ŽIAUBERIO piešinys

ŠVIESA

The *Light*

Premumeratos kaina: metams \$1.00
Pavieniais numeris 25c.

Politikos, Mokslo, Meno ir Literatūros
Trimėnesinis žurnalas

Laidžia Amerikos Lietuvių Darbininkų Literatūros Draugija, 102-02 Liberty Ave., Ozone Park, N. Y. 11417

Entered as second class matter at the Post Office at Jamaica, New York, under the Act of March 3, 1879

Redaktorius Antanas Bimba

NO. 3 Liepa - Rugpjūtis - Rugsėjis (July - August - September) 1974 XXXIV

TURINYS

Įvykių sukuryje	3
Laiškų baladė. Aleksys Churginas. Eilės.	5
Čilės tragedija ir vakarų sąžinė. James Oldridge	6
Sentimentalinis trio. Aleksys Churginas. Eilės.	7
Vis toji Amerika. . . Alfredas Kazlauskas	8
Kaip atitolinti mirtį. Bronius Jurevičius	10
Meilė žmogui, laisvei, teisybei. A. Liepsnonis	12
Jau. J. Subata. Eilės.	13
Apie Antano Bimbos veikalus. A. Aukštaitis	14
Rugių varpos. Laimutė Raubaitė. Eilės.	15
Aguona. Ramutė Tremnerytė. Eilės.	15
Algis Kryžanauskas. Eilės.	15
Neskubėkime gydytis antibiotikais. Juozas Vasiliauskas	16
Ką žinote apie biologinius ritmus? Vytautas Murza	16
Gyvybės sėkla lekia dangumi. Algimantas Mikuta	17
Už viską ačiū. T. Prialgauskas. Eilės.	17
Žodis apie poetą Vinčą Stonį. Jonas Petronis	18
Apie įžymųjį Lietuvos muziką-artistą. Rimas Geniušas	20
Alfonas Maldonis. Eilės.	21
Lietuviškieji klerikalai antikomunizmo tarnyboje. Juozas Jarmalavičius	22
Iki paskutinio atodūsiu. S. Misevičienė	27
Tėvui. Aldona Puišytė. Eilės.	28
Sugrįžimas. Jonas Dovydaitis	29
Duona. Alfonso Maldonis. Eilės.	31
LLD reikalai. Ieva Mizarienė	32

ĮVYKIŲ SŪKURYJE

Jungtinių Amerikos Valstijų vyriausybėje įvykusios pakaitos garsiai nuskambėjo po visus pasaulio kampus. Vargiai rasi tokį laikraštį pasaulyje, kuris į tai nebūtų atkreipęs savo skaitytojų dėmesio ir nedaręs komentarų. Richardo Nixono pasitraukimas ir Gerald Fordo užėmimas prezidento vietos buvo toks staigus reiškinys, kad visur visus nustebino. Jei tokia pakaita būtų įvykus kurioje nedidelėje šalyje, ji, žinoma, nebūtų turėjus tokios didelės pasaulinės reikšmės. Bet ji įvyko didžiausioje ir galingiausioje šalyje visame kapitalistiniame pasaulyje.

Mums atrodo, kad šiuo klausimu labai teisingai susumavo visos žmonijos nuomonę Tarybų Sąjungos dienraštis "Pravda" (rugp. 12 d.), sakydamas, kad nors tiesa, kad Amerikoje "prezidentų pakeitimas yra grynai amerikiečių reikalas", tačiau "pasaulio visuomenei anaipol ne vis tiek, kaip vystysis JAV ir Tarybų Sąjungos santykiai", nes "juk nuo Tarybų Sąjungos ir JAV santykių labai daug priklauso taikos ir tautų saugumo likimas".

"Štai kodėl", sako "Pravda", "tarybiniai žmonės, taiką mylintys žmonės visoje Žemėje su pasitenkinimu sutinka naujojo JAV prezidento Gerald Fordo, Kongreso, JAV politinių ir komercinių sluoksnių pareiškimus apie jų ketinimą ir toliau prisidėti, mažinant tarptautinį įtempimą, pozityviai vystant Tarybų Sąjungos ir JAV santykius".

O naujasis prezidentas yra kietai pasižadėjęs detentės politikos laikytis. Tapęs prezidentu, jis pareiškė: "Leiskite man be jokių svyravimų ir išlygų pažymėti, kad ši politika, kuri leido pasiekti taiką ir padėti pagrindus taikai ateityje, kiek tatai priklausys nuo manęs, kaip Jungtinių Valstijų prezidento, bus vykdoma ir toliau".

Didelė Amerikos ir viso pasaulio žmonių dauguma nuoširdžiai sveikina naujojo prezidento pasižadėjimą laikytis detentės politikos, toliau plėsti ir gerinti santykius tarp tautų ir valstybių su skirtingomis socialinėmis santvarkomis. Bet toji Amerikos ir viso pasaulio žmonių didelė dauguma taip pat turės budėti, kad tasai pažadas nebūtų laužomas. Budės, kad pažadas žodžiuose atsispindėtų darbuose.

Tuo tarpu šalies ekonominė padėtis nė per nago juodymą nepasitaisė prie naujo prezidento. Infliacija, tasai mūsų visų, anot prezidento Fordo, "priešas numerio pirmo", tebegąsdina ir tebesmaugia mus visus nė kiek ne mažiau. Pats prezidentas "užtikrina", kad su geriausiais norais ir didžiausiomis mūsų visų pastangomis, gal tikrai 1976 metais mes tą priešą nugalėsime.

Nedarbas pakilo iki 5.4 procento visų darbo jėgų ir netolimoje ateityje, gal dar šiais metais, žada peršokti 6 procentus.

Kriminalizmas visose jo formose visoje šalyje tebeklesti ir tebesišakoja. Perspektyvų jam pažaboti nesimato.

Dar grįžtant prie mūsų naujosios vadovybės, prie prezidento Fordo, dabar jau aišku, kad naminėje politikoje jis eina senuoju nixoniniu keliu, kad jam pirmoje vietoje yra stambiojo, monopolistinio, imperialistinio kapitalo interesai, o ne plačiosios darbo liaudies, kuri šiandien ant savo pečių priversta nešti visus ekonominius sunkumus. Jo kovos su "numerio pirmo priešų" programa susideda iš mažinimo federalinės valdžios lėšų darbo liaudies, biednuomonės poreikiams, nė nepaliečiant "šventąja karve" laikomo ginklavimosi ir militarizmo bendrai reikalams biudžeto iš apie šimto bilijonų dolerių.

□ □

Nemaža vilties dedama į Ženevoje atsinaujinusią tarp JAV ir Tarybų Sąjungos strateginiams, branduoliniams ginklams apriboti konferenciją. Gal gi ši kartą ir pavyks pasiekti ką nors apčiuopiamo dėl sulaikymo branduolinio ginklavimosi lenktynių. Bet, žinoma, stebuklų niekas nesitiki.

□ □ □

Jau prasidėjo Jungtinių Tautų Generalinės Asamblėjos rudeninė sesija. Prieš atsidarymą sesijos, Jungtinių Tautų sekretorius Waldheim paskelbė savo raportą apie pasaulinę situaciją. Tai vienas iš rūsčiausių ir pesimistiškiausių pranešimų. Sekretorius kalba apie esantį didžiausią, mirtingiausią visai žmonijai pavojų iš branduolinio ginklavimosi lenktynių. Jau daug šalių, jis nurodo, gali pasigaminti tuos masinio naikinimo ir žudymo įrankius. Branduolinį, viską naikinantį karą gali pradėti kuri nors šalis su apgalvotais ir suplanuotais apskaičiavimais užgrobti naujas žemes. Juk Hitleris su tokiais tikslais pradėjo Antrąjį pasaulinį karą. Bet branduolinis karas gali kilti iš nesusipratimo tarp šalių arba grupių šalių, arba iš kokios nors provokacijos tarpe šalių, arba iš kokio nors kriminalisto aukštoje vietoje pasišvaistymo atominė bomba. Waldheim sako, kad tiesiog sunku ir įsivaizduoti, koks pavojus šiandien grūmoja visai mūsų civilizacijai, visai žmonijai.

Taip pat sekretorius Waldheim savo pastabose mini infliacijos pavojų, nesulaikomai plintantį visame kapitalistiniame pasaulyje, ir pavojų iš gyventojų skaičiaus nesuvaržomo augimo bei pritrūkimo maisto jiems išmaitinti. Jis nurodo, teisingai, kad nūdienės pasaulinės problemos yra tokios didelės, kad jas išspręsti negali jokia viena kuri šalis, arba jokia viena kokia šalių grupuotė. Jas turi spręsti visos šalys, visa žmonija.

Kai kurios šių problemų, žinoma, bus apsvaistytos šioje Asamblėjos sesijoje. Bet ar sulauksime kokių nors teigiamų rezultatų arba planų, kaip žmonijai reikia gelbėtis nuo sekretoriaus minimo pavojaus, tenka palaukti.

□ □ □

Tai, ką mes, pažangieji žmonės, galvojame ir pasakojame apie Jungtinių Valstijų imperialistų rolę Čilės perversme, šiomis dienomis patvirtino jų agentai mūsų sostinėje. Prezidento Salvador Allende Gossens vadovaujama socialistų ir komunistų koalicinė vyriausybė buvo nuversta, prezidentas nužudytas, paskersta tūkstančiai darbo žmonių ir įvestas kruviniausias fašistinis teroras iš mūsų Washingtono. Pats Centrinės Žvalgybos Agentūros (CIA) direktorius William F. Colby pripažino, kad tam militaristų perversmui įvykdyti Agentūra iš vyriausybės gavo aštuonis milijonus dolerių!

□ □ □

Venezuelos sostinėje Caracas pustrėčio mėnesio nusitęsus tarptautinė konferencija jūrų teisės klausimu baigė savo sesijas.

Jūrų klausimas labai svarbus. Seniai galvojama ir kalbama, kad reikia kokio nors tarptautinio įstatymo, kuriuo turėtų ne tik pajūriniai kraštai, bet ir toli nuo jų gulintieji vadovautis. Pav., vieni kraštai sako, kad per tris mylias nuo jų krantų jūra yra jų savastis ir niekas kitas negali ja naudotis, net ir kojos į ją įkelti be jų leidimo. Kiti kraštai savinasi dvylikos mylių jūros pakraštį. O kai kurie jau pradėjo savintis net dviejų šimtų mylių pakraštį.

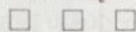
Gerai, kad Jungtinės Tautos pagaliau tuo klausimu susirūpino ir konferenciją sušaukė. Bet pasaulis nusivylęs, kad ji jam nieko konkretaus, apčiuopiamo nedavė.

□ □ □

Panaši istorija su kita labai svarbia Jungtinių Tautų sušaukta Rumunijos sostinėje Buchareste Pasauline Gyventojų Klausimu Konferencija, kurioje dalyvavo 149 kraštų atstovai ir kuri savo darbą baigė rugpiūčio 30 d. Tiesa, konferencija priėmė taip vadinamą

Akcijos Planą, bet jis susideda tik iš patarimų kiekvienam kraštui atskirai, atsižvelgiant į savo krašto specifiką, pasibrėžti tikslą ir jo siekti. Kalbama apie panaudojimą gyventojų klausimo sprendime plačios apšvietos ir raginama į visokią veiklą įtraukti moteris, pirmoje vietoje, turint mintyje neišsivysčiusius kraštus, kur gyventojų daugėjimas yra labai aukštas ir kur jų bendrasis gyvenimo amžius yra labai žemas. Taip pat raginamos aukštai ekonomiškai ir techniškai išsivysčiusios šalys pagelbėti neišsivysčiusioms, atsilikusioms šalims pramonėje ir žemės ūkyje. Pagaliau pabrėžiama, kaip būtinas ir svarbus šiom pasaulinio masto problemoms spręsti visų tautų, visų valstybių, visų kraštų su įvairiomis ir skirtingomis socialinėmis santvarkomis taikus sugyvenimas ir kooperavimas.

Ši konferencija suvaidino teigiamą vaidmenį ta prasme, kad pirmu kartu viso pasaulio dėmesį atkreipė į gyventojų gausėjimo klausimą.

Tebėra neužgijusios ir nežada greitai užgyti dvi labai skaudžios ir pavojingos votys tarptautiniuose santykiuose, grūmojančios pasaulinei taikai. Tai padėtis Kipro saloje ir Vidurio Rytuose. Ypatingai taikai šiuo tarpu pavojinga kapitalistinio pasaulio imperialistų pagimdyta situacija Kipro saloje. Nepateisinamas Amerikos ir kitų NATO kraštų atmetimas Tarybų Sąjungos pasiūlymo Jungtinėms Tautoms tuoj sušaukti tarptautinę konferenciją Kipro klausimui aptarti ir spręsti.

Tuo tarpu pačiame Kipre padėtis kasdien aštrėja ir kritiškėja. Graikiškos kilmės gyventojų santykiai su turkiškos kilmės gyventojais jau yra pasiekę pavojingą laipsnį. Jau atvirai kalbama apie partizaninį karą vienu prieš kitus. Karinių veiksmų išvietintų žmonių skaičius jau viršija šimtą tūkstančių. Daugelis jų desperatiškoje padėtyje. Steigiamos stovyklos jų apgyvendinimui.

Taip pat Vidurio Rytuose, santykiuose tarp Izraelio ir arabiškų kraštų dar nesimato žymių pakrypimų į atsteigimą pastovios taikos. Dabartinė padėtis yra tik paliaubos, tik mūsų laikinas sulaikymas, o ne taika. Taip pat pastoviai taikai pasiekti perspektyvos kol kas labai menkos. Jų beveik nėra.

Laiškų baladė

ALEKSYS CHURGINAS

Per kalnų gūbrius
ir per vandenyną
skrendat jūs, laiškai
lyg balti balandžiai,
žinią nešdami
link pačių toliausių
žemės kertelių.

Kiek verpetų jūs
širdyje nutildėt,
kiek išblaškėte
mintyse dvejonių,
kiek vilties pašvaisčių,
kurios neblėsta,
uždegėt sieloj!

Ten, padangėmis,
debesų tarpekliais.

kur tiktai žaibų
kalavijai blyksi,
pas mane, gal būt,
per pūgas ir liūtis
lekia naujiena.

Ką atneš ji man
šitą giedrą rytą?
Džiaugsmo gaudesį
ar atsidusimą?

Veltui noriu aš
jį nuslėpt — ir laukiu
slapto jos gando. . .

Per kalnų gūbrius
ir per vandenyną
skrendą balandžiai.

Čilės tragedija ir vakarų sąžinė

Per įvykius Čekoslovakijoje 1968 metais laikraščiai, televizija, radijas, vyriausybės, ekspertai ir įvairūs kitokie veikėjai Vakaruose ėmė žavėtis kažkokia naujove. Jiems patiko naujas atradimas, pavadintas "humaniškuoju socializmu". Įvairiausio plauko veikėjai ėmė staiga liaupsinti šį ekstrordinarinį atradimą. Vyskupai, politikai, rašytojai, diplomatai. . . Žmonės, neapkentę socializmo visą savo gyvenimą, žmonės, sujungę visus savo siekius su kova prieš socializmą, netikėtai tapo kovos už šį "humaniškąjį socializmą" šalininkais. Socialdemokratai ir konservatoriai, dešiniųjų ir kairųjų pažiūrų inteligentija - visi jie staiga "atrado", jog šis ekstrordinariškas žodžių derinys yra ideologinė pačios socializmo problemos išraiška.

Tačiau visame šitame keliaklupsčiavime buvo kažkas tokio, privertusio suklusti. Neseni įvykiai Čilėje leido suprasti, kas iš tikrųjų buvo ši išraiška daugumai tų, kurie ja karštai žavėjosi.

Čilė - vienintelė Lotynų Amerikos šalis, kurią Vakarų Europos žmonės laikė artimiausia istorijai ir jiems patiems dėl jos poelgių. Čilėje per visą jos istoriją niekad nebuvo karinių chuntų - reiškinio, tokio tipiško daugeliui Pietų Amerikos šalių. Parlamentinės demokratijos tradicijos vis dar buvo stiprios Čilėje. Prezidento Aljendės ir Liaudies vienybės bloko laikais nemėginta vienu ypu atimti visą kapitalistų nuosavybę. Dalis spaudos tebe priklausė stambiam kapitalui ir reakcionieriams. Užsienio kapitalo investavimai buvo palyginti saugūs, išskyrus tokias išgamas, kaip ITT, kurie kišosi į Čilės vidaus reikalus. Kai kurios firmos buvo nacionalizuotos (kaip ir Vakarų Europoje), tačiau problemos, su kuriomis susidurdavo prezidentas Aljendė nesiskyrė nuo tų problemų, su kuriomis susidurtų kiekvienas socialdemokratų ministras pirmininkas kiekvienoje Vakarų Europos šalyje, jei jis imtų įgyvendinti socializmo idealus.

Štai ką kalba Vakarai apie Čilę dabar, kai "parlamentinė demokratija" ten sunaikinta ir karinė chunta užgrobė valdžią. Šia demokratija jie dabar ir žavisi. Tačiau kokiomis akimis jie žiūrėjo į Čilę anais laikais?

Juo labiau prezidentas Aljendė kovojo prieš stambias užsienio monopolijas, tokias kaip Amerikos ITT, ir prieš ČŽV, tuo tylesni, atrodo, tapo

socialdemokratai ir visi kiti, kurie žavėjosi "humaniškojo socializmo" idėjomis. Anglų ar prancūzų laikraštyje, pavyzdžiui, aš neradau jokio pranešimo, kuriame būtų pritariama Aljendės kovai, buvo talpinami tik "objektyvūs" priešingų pusių vertinimai. Aš niekad negirdėjau, kad leiboristų partijos lyderiai rašytų Aljendei laiškus, kuriuose pritartų jo drąsiai pozicijai, kovojant prieš Amerikos monopolijas ir vidaus reakcionierius. Aš niekad negirdėjau, kad kuris nors mūsų žinomas parlamento lyderis nusiųstų Aljendei sveikinimo telegramą jo pasiryžimo laikytis parlamentinės kovos metodo proga. Aš iš tikrųjų nesu girdėjęs, kad jie Anglijos parlamente būtų reikalavę kokių nors priemonių paremti Čilę kovoje prieš JAV imperializmą. Bažnytininkai negyrė jo už vargšų ir bedarbių sėpimo socialinės programos vykdymą. Nė vienas vyskupas nepalaimino jo už pagalbą kaimo kunigams, rėmusiems naująją santvarką. Mirtina tyła socialdemokratai ir "humaniškojo socializmo" šalininkai pasitiko Aljendės priemones, siekiant įgyvendinti socialistinius pertvarkymus parlamentinės demokratijos ribose.

Po to prasidėjo karinis maištas, buvo nužudytas Aljendė, likviduota parlamentinė demokratija Čilėje. Šalį užliejo prievartų ir žudymų banga, ir mano kartos žmonės šiuose įvykiuose pastebėjo kraupią šmėklą įvykių, susijusių su fašistų siautėjimu ikikarinėje Vokietijoje.

Vos tik Čilėje buvo likviduota parlamentinė demokratija, "humaniškojo socializmo" šalininkai iš Vakarų vėl prašneko. Socialdemokratai ėmė smerkti karinį maištą. Prezidentą Aljendę po mirties liaupsino kaip didį socialistinių principų žmogų. Net Londono "Times" staiga pripažino Aljendės didingumą ir pasmerkė karinę chuntą už jos neparlamentinius veiksmus. Anglijos parlamente pasigirdo protesto balsų prieš Aljendės nužudymą, pati leiboristų partija prašė p. Hitą kreiptis į Čilės chuntą, siekiant išgelbėti gyvybę Luisui Korvalanui, Čilės Komunistų partijos sekretoriui. Kai kurie veiksmai atspindėjo nerimą. Tačiau vienoje vietoje perskaičiau, jog Čilė buvo puikus "humaniškojo socializmo" šalies pavyzdys.

Tik dabar mes sužinojome, ką iš tikrųjų reiškė šis posakis. Jis nieko nereiškė tuo metu, kai Čilės

socializmas grūmėsi dėl savo gyvavimo. Jis igijo⁷ kažkokią prasmę tik po to, kai Čilės socializmas buvo paklupdytas. Pasirodė, jog iš tikrųjų "Čilės humaniškas socializmas" reiškia jiems tik tokią socializmo formą, kurią galima sunaikinti ir kurią vėliau galima apverkti. Reikia manyti, tai ir yra jo "humaniskumas". Iš tikrųjų - būtų juokinga, jei nepavirstų tokia tragedija. Socializmo atmaina, kuri duoda "bičiuliams" teisę apverkti jį po mirties, - nėra puikiausias idealas.

Tikroji Čilės tragedija ta, kad, jeigu būtų buvę truputį daugiau laiko, o, gal būt, ir truputį daugiau Vakarų Europos "didžiųjų socialistinių partijų" paramos, jis, gal būt, būtų įstengęs sustiprinti savo pamatą ir likviduoti dešiniųjų ir kairiųjų ekstremistinių elementų provokacijas ir jų sukliamą netvarką. Čilė kovojo dėl laiko, jai buvo reikalinga visų pagalba. Pats Luisas Korvalanas ne kartą pabrėžė, kad, nepaisant provokacijų ir sunkumų, Čilės sąlygomis antiimperialistinė ir antioligarchinė revoliucija galima įvykdyti taikiomis priemonėmis. Socializmą galima įtvirtinti be pilietinio karo, nors, žinoma, aštri klasių kova neišvengiama, pabrėždavo jis.

Beveik kiekvienam Čilės įvykių aspektui būdingas klasiškas fašistinių pasiruošimų šablonas. Daug mėnesių visoje šalyje Komunistų partijos ir socialistų partijos patalpas puldinėjo pusiau kariški ekstremistinės dešinėsios organizacijos "Patria i libertas" būriai. Į komunistus ir socialistus buvo šaudoma. Liaudies vienybės bloko jaunieji šalininkai buvo mušami. Diena po dienos reakingoji spauda ruošė savo parankinius būsiam maištui. "Marksistinės revoliucijos negalima sustabdyti propagandine kampanija arba paprasta partine veikla", - grasino laikraštis "Merkurio", kuris atviriau ar ne taip atvirai ragino tiesiogiai pulti vyriausybę. Faktiškai dešinieji elementai palaipsniui stengėsi išprovokuoti pilietinį karą. Tačiau prezidentas Aljendė ir Luisas Korvalanas nuolat vengė pilietinio karo. Jie dar ir dar sykių atremdavo dešiniųjų elementų provokacijas savo kantrybe, drausme ir vienybe.

Deja, visos jų pastangos apsaugoti Čilės liaudį nuo pilietinio karo, panaudoti tradicinius parlamentinės demokratijos metodus, pakęsti opoziciją ir greičiau įtikinti, negu priversti, greičiau pasitikėti, negu nepasitikėti, - visos šios pastangos nesibaigė laimėjimu.

Dabar ne metas lieti ašaras, reikia padaryti viską, kad žvėriškas smurtas, kurį vykdo Čilės valdytojai, būtų nutrauktas anksčiau, negu jie išims gilų klodą iš Čilės liaudies. Didžiojo Luiso Korvalano gyvybė kybo ant plauko. Rašytojai, inteligentai, akademikai, jaunimas, darbininkai -

Sentimentalinis trio

Ar prisimeni,
kaip tyliai
man tarėi:
— Žvelk, jau blėsta
paskutiniai
žiburiai.
Taip ir mellė tavo blėsta...
Atsakaiu:
— Nuo pakrantės
vėjas pučia
vis smarkiau.

— Tu mane
mylėjai, rodos,
kažkada?
— Visa tai —

bepasmės godos.
Tai klaida.

Ir pasakė
kažkas trečias:
— Jūsų pokalby
tik svečias
aš esu.
Ir danguj,
ir sieloj būna
debesų.

profsąjungų nariai ir tūkstančiai paprastųjų Liaudies vienybės jėgų narių yra medžiojami kiekviename šalies kampelyje, panašiai, kaip kitados nacistai medžiojo tokius pat žmones Vokietijoje.

Vakarai jau viską pasakė ir išverkė visas ašaras. Dabar jie vėl tyli, "atlikę savo pareigą". Kaip tik todėl likusi pasaulio dalis turi pareikalauti, kad ją išgirstų. Mes neapverkiame "humaniškojo socializmo", o kalbame apie tikrą Aljendės ir Liaudies vienybės bloko socializmą. Tokie drąsūs žmonės, kaip Luisas Korvalanas, mėgino igyvendinti socializmą ir tik socializmą šalyje, kuriai jo reikėjo ir kuri tam buvo pasiruošusi. Tačiau ji neįstengė laimėti laiką, būtina galutiniam jo įtvirtinimui.

James Oldridge
Anglų rašytojas

Vis toji Amerika. . .

Alfredas Kazlauskas

Leidinių, skirtų mūsų išeivijai, ypač pagausėjo pastaruoju metu. Neseniai pasirodė naujas grožinės literatūros rinkinys "Emigranto dalia". (Emigranto dalia. Lietuvių beletristikos rinkinys. Sudarė V. Kazakevičius. "Vaga", Vilnius, 1973, 414 p.)

Juo siekiama, kaip teigia leidėjai, "atskleisti svarbiausius lietuvių išeivių gyvenimo reiškinius, paryškinti jo vaizdavimo tradiciją ir auklėjamąjį momentą" (p. 5). Kaip matome, nekalbama apie pateikiamų kūrinių meninę vertę, jų literatūrinės ypatybės, todėl ir čia daugiau bus kreipiamas dėmesys į rinkinio pažintinę reikšmę, vaizdavimo objektą, knygos sudarymo principus.

Leidinyje randame trylikos Lietuvos ir septyniolikos išeivijos autorių atskirus kūrinius ar jų ištraukas. Knyga pradeda Žemaitės vaizdeliais "Dėdė parėjo" ir "Amerikos lietuvių gyvenimas". Be visiems žinomų P. Cvirkos "Frank Kruk", "Žemė maitintoja" ir I. Simonaitytės "Paskutinė Kūnelio kelionė" ištraukų, čia rasime ir apsakymų - A. Vienuolio "Brazilijon!", A. Venclovos "Mirtis Lisabonoje". Savo požiūrį į vykimą už Atlanto vaizdžiai išreiškė V. Krėvė apsakyme "Vis toji Amerika, kad ji prasmegtų. . ." Amžiaus pradžioje ne mažiau būdingai savo kelionės po JAV reportažus pavadino ir J. Tumas-Vaižgantas: "Ten gera, kur mūsų nėra, arba neapleiskime tėvynės".

Įdomu, kad Lietuvoje rašyti kūriniai vaizdavo skausmingą išsiskyrimą su gimtine, kuone tragišką tėviškėje liekančių giminių ir artimųjų likimą. Ne vienas, kaip rašo A. Vienuolis, iš rūtų darželio imdavo su savimi žiupsnelį gimtosios žemės, bučiuodavo ją, kaip Kūnelis, mirdami. Skirtingai nuo kitų klasikų, Žemaitė pati stebėjo Amerikos lietuvių kasdienybę, todėl galėjo pavaizduoti jų tarpe įsigalinčią dolerio valdžią, alinantį darbą, nutautėjimą, susvetimėjimą, kitaip tariant, - "amerjkonėjimą".

Tik išeivijos literatūra pradėjo vaizduoti pačių emigrantų likimus svetur. Rinkinyje ši literatūra ir yra geriausia. Imigracinė tikrovė: Amerikos gyvenimo specifika, ryškus idėjinis-politinis sro-

vingumas, autorių literatūrinis pasiruošimas savaip, mums kiek neįprastai nuspalvino trečiojo ir ketvirtąjo dešimtmečių stambiają senosios išeivijos literatūrą. Nesvarbu, kokiai kryptčiai ji priklausė - pažangiajai, klerikalinei ar tautininkiskai - jai būdingas socialumas, kritiškas tikrovės aiškinimas. Šios literatūros pradininkas S. Vitaitis yra parašęs stambią apysaką "Gyvenimo dumble", kuri buvo išleista 1924 m. Ištraukoje "Senujų išeivių vestuvėse" ryškiai atsiskleidžia išeivių papročiu grubumas, pataikavimas dolerio galiai, "fornerių"-imigrantų pilietinis bejėgiškumas, policijos kultas.

Tačiau S. Vitaičio, A. Tulio ir kitų buržuazinių autorių kūriniuose nėra socialinės kovos motyvų. Tai ryšku tik proletarinėje išeivijos literatūroje, kuri atliko dvejopą vaidmenį: tenkino išeivijos estetinius poreikius grožinei literatūrai ir gan autentiškai perteikė kai kuriuos esminius JAV lietuvių istorijos bruožus. Ypač tai pasakytina apie gausius R. Mizaros kūrinius, skyrium imant, apie rinkinyje esančias romanų "Mortos Vilienės divorsas" ir "Povilas Jurka" ištraukas. Pažangiojoje literatūroje vaizdžiai atskleistas šis pragariškas darbas, prieš kurį nublinksta dolerio blizgesys, išvargtas "raumenimis, prakaitu ir krauju". Vargu ar galima tiksliau apibūdinti ten egzistavusį darbo intensyvumą. Be to, Amerikos lietuvių proletarinė literatūra pasižymi dviem ryškiais bruožais: nesutaikoma kova prieš buržuazinių literatū skleistą "atutišką" idėjas ir kovingu antiklerikalizmu, gan dažnai prilygusiu proletariniam ateizmui. Senosios išeivijos, ypač geriau mums žinomos proletarinės literatūros kūriniai turėjo, o ir dabar tebeturi nemažą pažintinę reikšmę.

Su pokario metų išeivija ("naujaisiais ateiviais", "trečiaja banga") atsiranda naujo tipo literatūra. Rinkinyje ją atstovauja V. Alantas, P. Orintaitė, K. Barėnas, J. Kralikauskas, A. Skėma, A. Rūta, M. Katiliškis ir kiti autoriai. Jų kūryba nutolo nuo ankstesnės literatūros tradicijų, beveik visai atsiribojo nuo socialinių išeivijos ir JAV tikrovės problemų, tapo šia prasme

asocialia. Ji, galima sakyti, vaizduoja "specifinį lietuvių specifinėje Amerikoje", neretai sprendžiantį antikomunistinėmis "emocijomis" persunktas "tautines problemas". Daug ką sako vien kūrinių ar jų ištraukų pavadinimai: "Amžinasis lietuvių", "Ligonis", "Nostalgija", "Viena pasaulyje" ir kt.

Psichologinę būseną asmens, persekiojamo į sąmonės gelmes išskverbusių vaizdinių apie tėviškę, vykusiai atskleidė R. Orintaitė. Paklaustas, ar daug uždirbęs, tariamas ligonis atsakė: "Nieko aš šia negaliu uždirbti - nė vieno šapelio, ko iš tikrųjų norėčiau! Sakyk, ar aš galiu uždirbti čia - nors sieksnį pašėsupio žemės?" (p. 229). Užmarštin grimstanti, bet neužmirštama senoji tėvynė - Lietuva, nesvetingoji Amerikos tikrovė ne vienam išeiviui tampa nostalgiskomis vizijomis. M. Katiliškio "Pauščiuose" nusenęs Kazimieras Ginčas prigesusiomis akimis ieško svetimoje padangėje Lietuvos gervių (p. 292); tėviškės prisiminimai užgožia ir A. Rutos romano "Kelias į kairę" herojaus Prano Barčio, kaimynų praminto "darbo mulu", džiaugsmą savąja ferma "Dainorine", kuri jam nepakeičia gimtinės.

Rinkinys baigiamas tarybinių rašytojų kūriniais. Jeigu mūsų literatūros klasikais, kaip prisimename, sukūrė įsimenančių kūrinių apie skausmingą atsisveikinimą su gimtine, tai tarybinė literatūra daugiau vaizduoja išeivių likimus svetur. Tokį pakitimą, suprantama, lėmė nauja tarybinė tikrovė, ideologinė kova. Leidiniui parinkti A. Baužos, H. Korsakienės, J. Dovydaičio, V. Dautarto, R. Lankausko, R. Narečionio apsakymai bei novelės.

Mūsų prozininkų kūrinuose dažniausiai susiduriame su visiškai dezinformuotais, apgailėtinoje padėtyje atsidūrusiais keistuoliais, kurie gyvena praeities prisiminimais arba tragiškais, dvasišiam skurdui ir moraliniam smukimui pasmerktomis individualybėmis. Tokių personažų galerijai, pavyzdžiui, priskirtini Sudargas ir fru Marija, sutinkami A. Baužos apsakymuose "Svetimos žuvėdros" ir "Nailoninė suknelė". R. Lankausko novelės "Ant dundančio kranto" Irma, keitusi tėviškę į Vakarų blizgančius niekučius, ir kiti.

Tarybinių rašytojų kūrinuose emigracijos tema, skirtingai nuo dabartinės išeivijos buržuazinės literatūros, nėra nuogo psichologizmo, pakibusio kokioje tai neapibrėžtoje socialinėje sferoje. Juose personažų psichika, įvykių vyksmas yra apspręsti laiko, vietos ir kitų socialinių sąlygų.

Įdomu, kad grožinėje literatūroje nuo emigracijos pradžios iki pat šių dienų nebuvo palankiai vaizduojami nei paliekantys tėvynę, nei jų

likimas svetur. Reikia pasakyti, kad tik buržuazinės valdymo laikotarpiu ši grožinės literatūros tradicija kirtosi su istoriografijos koncepcija. Antai P. Ruseckas lietuvių įsikūrimą svetur ėmė vadinti netgi "tautos sveikatingumo, rutuliuimosi (vystymosi - A. K.) požymiu", K. Pakštas, S. Kuzminskas, norėdami pagrįsti, kad emigracija neišvengiama, panaudojo antimoksliskas Maltuso teorijas. Dabar emigracija vertinama kaip istorinis, turėjęs savas priežastis, reiškinys.

Emigracijos literatūra yra daugiau išeivijos kultūros reiškinys, ji turi ne vien literatūrinę vertę. Senajai išeivijai (XIX a. pab. - XX a. pradž.) literatūra buvo visuomeninės-politinės veiklos sritimi. Tuomet ji turėjo ir grįžtamąją reikšmę skaitytojui: ne tik ir ne tiek turėjo estetinės vertės, kiek politiškai ir visuomeniškai auklėjo.

Rinkinyje, kaip nurodoma pratarmėje, "autoriai pateikiami pagal lietuvių literatūros proceso bei idėjinės raidos principą" (p. 5). Rinkinyje pateikiama ne aplamai rašytojų kūryba, bet jų kūriniai išeivijos tema. Todėl čia sunku kalbėti apie rašytojų individualybes, jų meistriškumą.

Nėra abejonės, kad toks pateikimo būdas padeda išryškinti, kaip vystėsi literatūroje emigracijos tema, esmingiau atskleidžia autorių idėjinės-politinės pozicijas. Bet, antra vertus, jeigu iškeliamas ne kūrinių literatūrinė vertė, o jų pažintinė reikšmė, gyvenimiškos medžiagos svarba, tai chronologinis knygos sudarymo principas čia ne visai tiktų. Šiuo atveju medžiagą reikėjo grupuoti tematiškai.

Siekiant plačiau atskleisti emigrantų likimus, žinomą literatūrą galima buvo pakeisti gausia publicistika. Emigrantinėje ir mūsų publicistikoje yra daug tokių kūrinių, kurie būtų žymiai pagyvinę ir praplėtę išeivijos gyvenimo ir veiklos vaizdą. Siekiant išryškinti išeivijos autorių idėjinės-politinės pozicijas, jų kūrybos laiką, būtų pravertęs rinkinio skirstymas į atskirus skyrius. Toks skirstymas, nors turinyje, labai padėtų skaitytojui geriau orientuotis, vertinant rašytojų kūrybą ir visą literatūros procesą.

Nors, tiesą sakant, tuos klausimus nuosekliai aptaria rinkinio sudarytojas A. Kazakevičius trumpoje studijoje "Išeivio likimas ir beletristika". Čia atskleidžiami pagrindiniai literatūros apie išeiviją vystymosi etapai, išskiriamos svarbiausios idėjinės-politinės kryptys, netgi aptariama rašytojų, skelbiamų rinkinyje kūryba. Rinkinio problematika ir tematika, visas jo turinys - akivaizdus įrodymas, kad emigracija - ši kapitalizmo rykštė - skaudžiai laužė darbo žmonių likimus, kad ji neatnešė palaimos išeiviams.

KAIP ATITOLINTI MIRTĮ?

BRONIUS JUREVIČIUS,
Medicinos mokslų kandidatas

"Gyventi - vadinasi, mirti". Seniai tai žinoma. Bet ir iki mūsų dienų kartais sunku su šia mintimi susitaikyti. Todėl žmogus ir susimąsto apie nemirtingumą. Ne tik mąsto, bet ir siekia jo. Garsiojo graikų turtuolio Aristotelio Onasio sūnus Aleksandras, lakūnas sportininkas, žuvo, skrisdamas nuosavu dvimotoriu lėktuvu Atėnų aerouoste. Išgelbėti jo gyvybės nepajėge net tėvo pinigai. Po kiek laiko laikraščiuose pasirodė nauja žinia iš Onasio ir jo žmonos Žaklinos Kenedi gyvenimo. Naujiena irgi liečia mirties klausimą. Pasirodo, Aristotelis ir Džekė sudarė suokalbį su mirtimi. Po mirties jų kūnai turi būti užšaldyti! Taip jie gulės, kol medicina taps visagalė ir pajėgs juos prikelti iš numirusių. Šitaip milijonieriai sutuoktiniai Onasiai tapsią nemirtingi. . .

Toks noras ne jiems pirmiems atėjo į galvą. Jau kelintas atsisveikinusių su šiuo pasauliu guli savotiškuose sarkofaguose. Jų prisikėlimo iš numirusiųjų laukiama tą dieną, kai medicina išmoks kovoti su liga, nuo kurios žmogus mirė.

Ši procedūra nėra iš pigių ir paprastųjų. Praėjus vos kelioms sekundėms po mirties, lavonas užšaldomas, įdedamas į sandariai uždarytą cilindrą, pripildytą skysto azoto. Jis laikomas tam tikroje temperatūroje.

Viena klinikų (nenorėtume sakyti - kapinių), kur laikomi už dideles pinigų sumas tokie mirusieji, yra Jungtinių Amerikos Valstijų Farmingdeilo miestelyje. Šiai įstaigai (nenorėtume sakyti: šiam bizniui) vadovauja K. Hendersonas. Štai ką jis spaudos konferencijoje pareiškė: "Norėdamas išsaugoti savo pacientus, stropiai laikaisi daktaro R. Etindžerio - fiziko, išradusio šį užšaldymo būdą, - nurodymų. Praėjus kelioms minutėms po kliento mirties, išsiurbiau ir jo kūno visą kraują, o po to į venas sušvirškėčiu specialų glicerino skiedinį. Po viso šito kūną, suvyniotą į staniolį, įdedu į indą su sausu ledu, palaikančiu - 79 temperatūrą. Atlikęs šią pirmąją užšaldymo operaciją, dedu kūną į katafalką su stikliniu kupolu ir jį hermetizuoju. Po kupolu - skystas azotas. Laiku keičiant jį, lavonas niekada nesurs".

Kitas šios srities specialistas profesorius P. Sigalas siūlo į cilindrinės formos šaldytuvą dėti

mirštantį, dar nesulaukusį klinikinės mirties. Profesorius mano, kad šiuo būdu užšaldytas žmogus turės dar daugiau galimybių sulaukti to meto, kai mokslas suteiks jam naują ir sveiką gyvenimą.

Nelieskime šio klausimo etinės pusės. Niekam nekelti abejonių, kad visa tai daugumai neprieinama. Bet net ne tai svarbu. Pasirodo, ne visi mokslininkai taip optimistiškai nusiteikę.

Neurofiziologas P. Gauras tvirtina, kad žmogaus smegenų ląstelės irsta iškart po klinikinės mirties. Nesant deguonies, per valandą jos visiškai žūva. Mokslininko nuomone, kriogenika (taip vadinamas šis lavonų užšaldymo mokslas, kuriam pradžia davė 1964 metais R. Etindžeris, išleidęs knygą "Nemirtingumo perspektyvos") yra tik "grandiozinė finansinė afera, komercinė operacija, neturinti nei teorinio, nei eksperimentinio pagrindo". Pritaria šiai nuomonei ir mokslininkas iš Kanados E. Dekormas: "Kad ir koks būtų užšaldymo laipsnis, mirusiame organizme suyra molekulės. Tose temperatūrose, kurias naudoja kriogenistai, kūne įvyksta tokių pakitimų, kurie po 4-5 valandų tampa negrįžtami". Tarybinis patofiziologas, Maskvos reanimacijos centro vadovas V. Negovskis irgi visiškai neigiamai žiūri į užšaldytų lavonų atgaivinimo po vieno ar kelių šimtų metų idėją.

Mirtis yra mirtis. Tai negrįžtama gyvenimo akimirka. Ateina ji, sustojus širdžiai, paskutinį kartą įkvėpus oro. Bet prieš šį baisų reiškinį žmogus nenuleido rankų. Mirtis tapo tyrinėjimo objektu. Pasirodė, kad ji - ne tokia trumpa akimirka. Tai procesas, turintis tam tikrą trukmę. Jame išskiriama keletas fiziologinių stadijų. Nustatyta, kad, sustojus širdžiai, nutrūkus kvėpavimui, dar ne iškart ląstelės ir audiniai negrįžtamai pakinta. Turi praeiti kiek laiko. Įvairiuose organizmuose ir audiniuose tai trunka nevienodai. Širdį, pavyzdžiui, galima atgaivinti, praėjus daugeliui valandų po jos sustojimo. Smegenų kvėpavimo centrą galima sugrąžinti aktyviai veiklai po 40-50 minučių. Kitų smegenų dalių ląstelės, atstačius kraujotaką, gali būti išgelbėtos po 4-6 minučių. Buvo išskirtos dvi mirtį žyminčios sąvokos: klinikinė, arba grįžta-

ma, mirtis ir biologinė, arba tikroji, mirtis. Šių reiškinius tyrinėjantis mokslas vadinamas reanimatologija. Tai mokslas apie mirimą ir organizmo atgaivinimą. Remiantis šio mokslo laimėjimais, kasdien kas nors "prikeliama iš numirusių".

Dar neseniai mirusių nuo infarkto reanimatologai nesiimdavo gaivinti. Dabar su reanimacijos pagalba vis dažniau išgelbstima ir tokių ligonių gyvybė. Grįžta gyveniman žmonės, buvę klinikinės mirties būsenoje dėl nukraujavimo, traumų, kvėpavimo nepakankamumo, apsinuodijimo ir kitų priežasčių. Bet vien sugrąžinti žmogui gyvybę nepakanka. Reikia ją palaikyti. Tam tarnauja intensyvi slauga ir intensyvi terapija. Kas tai! Intensyvios slaugos ir intensyvios terapijos palatų personalo pagrindinis uždavinys - nenutrūkstamas (trunkas ištisą parą) ir įdėmus ligonių, ypač turinčių ūmų miokardo infarktą, būsenos stebėjimas. Be aparatūros parodymų, stebima, ar ligonis ramiai guli, kokia jo veido išraiška, spalva, kaip jis kvėpuoja, atliekamos gydymo procedūros. Įvykus klinicinei mirčiai, atliekama reanimacija. Netiesiogiai masažuojama širdis, daromas dirbtinis kvėpavimas, elektroimpulsinė terapija, imamasi kitų priemonių.

Vilniaus miesto klinikinės ligoninės kardiologiniame skyriuje intensyvios slaugos palatos yra nuo 1969 metų. Joms vadovauja universiteto medicinos fakulteto hospitalinės terapijos katedra (vedėjas prof. L. Laucevičius). Šių palatų gydytojai ir katedros darbuotojai labai rūpinasi ligonių stebėjimo, intensyvaus gydymo ir reanimacijos tobulinimu. Palatose yra reikiama aparatūra. Personalas gerai pažįsta reanimacijos techniką. Intensyvios slaugos palatose jau yra gydesi apie 1,300 ligonių. Atlikta daugiau kaip 500 reanimacijų. Deja, ne visos buvo sėkmingos. Nemažai atgaivintų ligonių neišgyveno dėl progresuojančių, nepasiduodančių gydymui širdies, plaučių ar smegenų ligų. Kai kurie reanimuoti ligoniai liko gyvi ir, išsirašę iš ligoninės, jau 3-4 metai yra darbingi, pilnaverčiai visuomenės nariai.

O kokia vis dėlto kriogenikos ir kriogenistų, jų mokymo, laimėjimų ir darbų reikšmė! Tarybų Sąjungos mokslininkai, kaip ir dauguma jų kolegų užsienyje, mano, kad gyvybės amžino pratęsimo su žemų temperatūrų pagalba idėja, o ypač šiuolaikiniai jos realizavimo būdai, yra fantazija ir spekuliacija. Ginčytina yra kriogenistų naudojama priemonė - labai žemos temperatūros. Eksperimentais įrodyta, kad žemose temperatūrose gyvi audiniai ir ląstelės suyra, žūva. Žemos temperatūros neapsaugo nuo biologinės mirties. Šaltis suardo gyvų ląstelių branduolius, struktūras, audinių skystį paverčia ledo krista-

lais. Mažai atsiras entuziastų, sutinkančių šaldyti kūną, dar beveik neatėjus klinicinei mirčiai (JAV pirmasis klinikinės mirties etape savo noru buvo užšaldytas psichologijos profesorius Dž. Bedfordas, miręs nuo leukozės). Dauguma pasirenka kitą kelią - tobulus reanimacijos priemones, kad pratęstų gyvybę dar kuriam laikui. Štai čia, be galingo įvairių priemonių arsenalo, gali ateiti į pagalbą ir žemos temperatūros. Šia prasme fantastinėse kriogenistų idėjose, be abejo, yra šis tas racionalaus. Bet tai jau ne kriogenistų nuopelnas.

Eksperimentų metu dar naudojamos įvairios farmakologinės priemonės. Pasirodė, kad glicerinas tikrai trukdo ląstelėse susidaryti ledo kristalams. Pavyksta, pavyzdžiui, viščiuko embriono širdį ar atskirų audinių skiauteles, įdėtas į gliceriną ir palaikytas beveik absoliutaus nulio temperatūroje, vėl atgaivinti. Deja, su ištisu organizmu tokie eksperimentai dar nepavyksta.

Kitą sritis, kur gali būti sėkmingai pritaikomos žemos temperatūros, - kriochirurgija. Nėra toks retas reiškinys, kai atšaldytam organizmui operuojama širdis. Neseniai Maskvoje vyko sąjunginis pasitarimas, skirtas būtent šiai medicinos problemai - kriochirurgijai. Dalyvavo 120 medikų, fizikų, matematikų, inžinierių iš 20 Tarybų Sąjungos miestų. Buvo pažymėta, kad su kriochirurginių metodų pagalba jau pavyksta laikinai sustabdyti kai kuriuos organizmo funkcinis procesus, galima reguliuoti uždegimą, sustabdyti kraujavimą. Naudojamasi šalčio anestezuojančiu poveikiu. Žemos temperatūros vis plačiau naudojamos onkologijoje, neurochirurgijoje, oftalmologijoje, urologijoje, otorinolaringologijoje, ginekologijoje ir t. t. Suprantama, čia dar daugybė problemų. Bet jos sutelktinėmis medikų, biologų, fizikų, matematikų ir inžinierių pastangomis gana sėkmingai sprendžiamos.

Taigi žemos temperatūros tarnauja šiandien gyvenančio žmogaus gerovei, jo sveikatos apsaugai. Panaudoja jas ir terapeutai, ir chirurgai reanimacijoje bei kriochirurgijoje. O štai užsienio kriogenistai, išmokę užšaldyti žmogaus kūną, bet jo atšaldymo problemos sprendimą palikdami ateities kartų mokslininkams, klaidina tuos, kurie patikti jiems savo "būsimą pomirtinį" gyvenimą.

Meilė žmogui, laisvei, teisybei

A. Liepsnonis

Atverčiu lyg mėlyną dangaus knygą - E. Mieželaičio "Iliuzijos bokštą". Sukelia minčių bangavimą, susimąstymą ne tik jo visas veikalas, bet ir atskiras eilėraštis, posmas. Net sakinys. Jis Žmogui paskyrė dešimt tomų. Jis jį - visų gėrybių kūrėją, istorijos svarbiausią herojų, revoliucijos įžiebėją, grūdų ir rožių sėjėją iškėlė ant savo delno aukštai aukštai. Ir tą Žmogų pamatė ne tik Lietuva, broliškosios respublikos, bet ir daugelis užsienio šalių. Per tą laiką smarkiai išpopuliarėjo ir jo gimdytojas - autorius. Kur jis benukeliauja; ar į Prancūziją, ar į Japoniją, ar į Italiją - visur jį priima kaip Žmogaus orumo skelbėją - dainių.

Autorius eilėraščio nerašo. Jis jį lyg daugiaaukštį rūmą stato. Todėl autoriaus reginį, herojų matai kaip aukštą kalną, kaip ryškia žvaigždę.

Aiškėja, ir šitame tome lyrinis veikėjas nieko nekartoja. Jis sako nauja. Nauja apie grožį, nauja apie laiką, nauja apie Žmogų. Nauja apie gamtą. Bet taip, kad ir kitam dar liktų pasamprotauti. Na, švystelėti originalumu. Tartum jis taria: "Ir tu parašyk apie save, apie savo epochą eilėraščių". Štai autorius "Prologe" mini, kaip Žmogus mąsto apie rytojų. O jis mąsto rimtai. Jei lengvabūdiškai, tai tuoj išrėktų: "Aš kalną nuversiu". O jam kartais dingteli: ar parnešiu smiltelę? Ir jis iškelia. Kas pagalvojo, kad jis nepakels laiko naštos - apsiriko. Juk tas Žmogus. . . "rytojų. . . parnešė kaip sunkų kryžių. . ." Nugalėjo visus sunkumus. Švystelėjo nugalėtoju. Toks eilėraštis nūdien labai reikalingas. Nes dar yra tokių, kurie pažada lengvai "perplaukti jūrą". O iš tikrųjų ir klano neperšoka. . . Autorius jau įžangoje užkrečia - jo herojui nelengva bus žingsniuoti per savo epochą. Tame laike lyg uoloje įrėžti savo pėdą. Bet jis nenusigąsta. Eina. Eina. Naujas vaizdas, muzika, mintis ir posmuose "Lietuvės". Visiškai teisingai - jos iš prigimties lyrikės. Bet nelengva tą jų poetinį subtilumą išlieti popieriuje. Vis dėlto dainius išliejo. Išliejo aiškiai. Taip, aiškiai.

Matai ir tas lietuves, matai ir jų pasėtas rūtas. Matai ir saulėtekį. Bet tas rytas ne pirštu

parodytas. Tas rytas padvelkia iš eilučių, paberėtų negirdėtais žodžiais. Daug kas dainavo apie jį. Sunku nepasikartoti. O autorius sušvinta originalumu. Štai: "Prikelia iš miego žemę ryto šūvis". Va saulė lyg raudona kulka skrieja, skrieja. Toks posmas atskleidžia dar nematytą žemės grožį: jos varsas ir jos garsus.

Naujai prabilta ir apie drobes, apie audinius. Na: "kaip kardiogramos juosta - audiniai". Kas čia neaiškus? Viskas ryškiai švyti, kaip gintaras ant delno. Kas pirštais gimdo tokį grožį, meną - negali nebūti nepastovus. Tas herojus nesiblaško. Taigi iš tų lietuvaikių yra ko pasimokyti ir pastovumo, ir užsispyrimo, ir pagarbos Žmogui.

Neabėjoju, autoriui prie širdies Jeseninas. Bet jis Žmogų ir gamtą piešia savo varsomis. Jis spaudžia savo muzikos akordus. Štai "Ligoje" lyriškai minima praeitis. Kaip ją vertinti? Nelengva net subtiliuose posmuose tatau pasverti. Matyt, autorius apibendrina vieną pusę. Na tą, kuri mirė, kuri negrįš. Išvada: neprotinga į tą praeitį orientuotis. Tai į ką žvelgti? O į ką "Iliuzijos bokšte" daugiausia žmogus žvelgia? Į nūdieną, į ateitį. O į praeitį? Šitame eilėraštyje Žmogus pasakė: jį - "neberekalinga knyga". Bet lyrinis herojus - dialektikas. Čia jis pasakė tik apie tą praeitį, apie tą seną, iš kurio nepaimsi grūdo ateičiai. Šis herojus - kovojantis filosofas. O filosofas gerai žino, kad Leninas ne viską sename neigė. Rasdavo jame ir gyvą dialektikos grūdėlį. Taip šiame kūrinyje ("Ligoje") samprotauja ir Žmogus. Na viena praeties pusė - medalio pusė surūdijusi. Tas pats herojus "Antakalnio baroke" parodė praeties ir kitą medalį: kas nemirė, kas per epochos kraują nutekėjo į nūdienos gyslas.

Tai liudija: šio rinkinio Žmogų reikia sverti ne tik pagal šias eilutes, bet ir pagal kitų tomų eilutes. Taigi eilėraštyje "Liga" herojaus negalima užsipulti, kad jis prabilo tik apie tą praeitį, kurios neišmintinga mėginti atritinti, atgaivinti. Jos ratas jau seniai subyrėjo. Reikia stumti kitą ratą - nūdienos ratą. Autoriaus Žmogus yra ne

tik poetas, bet ir filosofas. Todėl ir reikėtų bet kurį knygos "Iliuzijos bokšto" kūrinį vertinti ne tik estetiniu požiūriu, ne tik grožio požiūriu, bet ir žvelgiant ir iš marksistinės filosofijos kalno.

Atrodo, lyriko vienas būdingiausių bruožų - tai kiekvieno gyvenimo reiškinio apmąstymas. Taigi lyrinis herojus - galvojantis žmogus. Jo labai neapkętė fašistai. Todėl perversmininkai 1926 m. tokius žmones sušaudė forto slėnyje. . . "Auksinio raktą" eilutės išaustos proza. Čia apie duoną prabilta. Bet giliai, filosofiškai. Juk netinka už jos kepalą nematyti saulės, nematyti laisvės didybės, nematyti gimstančio, kovojančio pasaulio susikibimo su senais gamybiniais santykiais. Taigi autorius piešė revoliucionierius. O tie "suodini vyrai" - saulėtų idealų vyrai. Iš čia seka: autorius apie "duonos kasnį" pašnekėjo esmingai, giliai. Tai irgi dialektika. Tartum poetas šiuo posmu priminė: "Kapitale" šnekėta ne tik apie duoną. Ten pridurta: "ir rožės. . ."

Taigi Žmogus šitoje knygoje, primindamas "duonos trupinėlių", - priminė žemės rutulį. O žemės rutulys - tai kamuolys ir filosofijos, ir poezijos, ir praeities, ir ateities. Va čia Žmogus pasakė: "Reikia juos (rožių priešus) atremti". Taigi reikia prieš klasinį priešą kovoti. Šitose prozos eilutėse švyti didelė ugnis - revoliucija. Apie ją autorius dainuoja originaliai. Iš šio kūrinio seka ir kita išvada: tik priešas, ypač fašistinis priešas mėgino kautynes už saulę, už revoliucinius idealus suvesti tik į duoną. . . O iš

13 tikrųjų pirmenybę proletarai teikė kovos žygiams, kilniems idealams.

O kas iš tikrųjų knygoje bokštas? Iš ko jis pastatytas? Iš kokių asmenų? Iš minčių. Iš posmų. Iš akordų. Smiltelė prie smiltelės - ir bokštas - poezijos ir lyrikos dangoraižis. . . Šioji, dešimtoji knyga, matyt, baigia pokalbį apie pagrindinį herojų - Žmogų. Jis šakotas. Jis praėjo revoliucinį pogrindį. Jis žygiavo pro fronto ugnį. Jis statė elektrines. Jis susimąstęs pastovėjo prie Antakalnio baroko; išreiškė savo dialektinę mintį apie praeities meną. Jis pabuvojo Japonijoje - ten matė du pasaulius. Ten jis savo mintis ir simpatijas išreiškė kovojančiam proletariatui. Jis pasižavėjo Čiurlionio drobėmis. Todėl jį galima drąsiai laikyti filosofu, poetu. Nuolatos kuriančiu žmogumi. Labai jautriu tiesai.

Stebina rimas. Vis negirdėti akordai. Tai knyga - jūra. Žinoma, šiam Žmogui egzaminą išlaikyti sunku. Labai sunku. . . Nes jis yra puikiai išprusęs. O jis išpruso naujomis gyvenimo sąlygomis. Sis Žmogus mane įspėjo: "Nešnekėk apie mane skolintomis frazėmis". Taip, autorius jį apdainavo labai originaliai, labai subtiliai. Knygos sakiniai patosiški. Sis rinkinys lietuvių poezijoje įteisina patosišką, metaforišką, poetišką stilių. Jei kam patinka kitas stilius - tegu. O autorius toks. Tas jo tonas suprantamas, kaip suprantama lakštingalos giesmė. Juo labiau, kad dainius savo lyrika šlovina Žmogų, laisvę, teisybę, šviesą.

Jau

J. Subata

Jau laikrodis, žiūrėk, sustoja:
Žvelgi - sekundinė rodyklė,
Visad skubri, judrioji,
Sustingus jau anapus stiklo.

Vadinas, tie gyvi rateliai
Bebėgdami štai jau sudilo.
Matyt, jau jie paskirtą kelią
Nuėjo, išstukseno tykliai.

Jau metų nemažai praslinko!
Jau ačiū lemčiai ruoškis tarti!
Jau ir galva balta palinko!
Jau laikas amžiams užsimerkti!

Jau? Jau? Taip greit viskam jau galas?
Spyruoklė prisukta išėjo?
Jos neprisuks jau joks raktelis?
Net ir pati gamta Kūrėja?!

Jau laikrodžiai nauji anūkų
Gausiau šalia tiksėti ima,
Jau skaitmenis tarsi pro rūką
Įžvelgia akys, vos pažinę. . .

Tas "jau" lyg varpo dūžiai taikūs
Paskelbia veiklą nemirtingą. . .
Didžiais darbais pasaulis laikos. . .
Tas "jau" tau skamba pergalingai. . .

Apie Antano Bimbos veikalus

A. Aukštaitis

— 1 —

Tarybų Sąjungos mokslininkai-istorikai daug dėmesio skiria Jungtinių Amerikos Valstijų įvairių laikotarpių istorijai tyrinėti. Rusų kalba išleista nemaža specialių mokslo darbų apie JAV darbininkų klasės judėjimą ir atskiras jo problemas. Paminėsime vieną kitą veikalą, pasirodžiusį tik per pastaruosius ketverius-penkerius metus (nuo 1970 m.). Tai stambios apimties darbas "Naujųjų laikų darbininkų judėjimo Jungtinėse Amerikos Valstijose istorija" (pirmasis tomas, 1970 m.). JAV nacionalinio vystymosi teorinėms problemoms skirtas 1973 m. pasirodęs 400 puslapių rinkinys "Nationaliniai procesai JAV-ose". Svarbias komunistinio judėjimo problemas nagrinėja P. Petrovo monografija "JAV Komunistų partijos atsiradimas ir jos kova už legalizavimą" (1971 m.).

Minėtose knygose plačiai remiamasi amerikiečių istorikų darbais, jų tarpe marksistų veikalais.

Greta tokių amerikiečių istorikų-marksistų, kaip V. Fosterio, H. Apteckerio, D. Moriso, F. Fonerio ir kitų, tuose veikaluose naudojamos ir A. Bimbos knygomis apie JAV darbininkų judėjimą.

Antai, P. Petrovas, nagrinėdamas sudėtingą JAV komunistinio judėjimo laikotarpį - JAV komunistų partijos įsikūrimą ir jos kovą už legalizavimą - ne kartą pasiremia A. Bimbos nuomone ir sprendimu. Jis apibūdina A. Bimbą kaip autoritetinę JAV istoriką-marksistą.

Monografijoje "Nationaliniai procesai JAV-ose" nagrinėjami amerikiečių nacijos formavimosi ir ypatybių klausimai, atskiri straipsneliai liečia JAV nacionalinių etninių grupių problemas. Pavyzdžiui, M. Berzinos darbe "JAV gyventojų etninė sudėtis. Trumpa istorinė-statistinė apžvalga" ne kartą pateikiami įvairūs duomenys taip pat ir apie lietuvių imigraciją į JAV. E. Nitoburgo straipsnyje "JAV negrai" remiamasi A. Bimbos veikalais ("Amerikos darbininkų klasės istorija", rusų k., 1930 m.) medžiaga apie negrų padėtį XVII amžiuje.

— 2 —

Tarybiniai mokslininkai taip pat tyrinėja JAV istorikų-marksistų kūrybą ir veikalus. Yra išleisti atskiri darbai apie F. Zorge, V. Z. Fosterį kaip istorikus (žr. N. Rumianceva "Fridrichas Zorge", 1966 m., A. Grečuchinas "Viljamas Z. Fosteris", 1959 m. ir kt.). Vis intensyviau nagrinėjama, kaip JAV istorijos problemos nušviečiamos amerikiečių mokslinėje literatūroje. Dar 1963 m. buvo išleista I. Dementjevo knyga apie JAV pilietinio karo amerikiečių istoriografiją. Joje atskiromis pastabomis buvo aptartos ir A. Bimbos studijos "Amerikos darbininkų klasės istorija" 1927 metų angliškasis leidimas ("The History of the American Working Class". New York, 1927).

Nauju požiūriu A. Bimbos veikalai analizuojami ir liečiami 1971 m. ir 1974 m. rusų kalba pasirodžiusiose knygose - "Pagrindinės JAV istorijos problemos amerikiečių istoriografijoje". Tokio pavadinimo abu rinkinius paruošė TSRS Mokslų Akademijos visuotinės istorijos institutas; juos redagavo žinomas JAV istorijos specialistas istorijos mokslų daktaras G. Sevastjanovas.

1971 m. išleisto rinkinio straipsnyje - M. Avdejevos "Utopinio socializmo problemos JAV" - pažymimas A. Bimbos ir kitų amerikiečių marksistų dėmesys utopinio socializmo klausimams. Leisdama A. Bimbos knygą apie JAV darbininkų judėjimo istoriją (1927 m. angliškąjį leidimą), autorė pabrėžia, kad A. Bimba nurodo utopinio socializmo idėjų įtaką JAV darbininkų klasei.

Antrojo rinkinio straipsniuose atskirai apibūdinami A. Bimbos veikalai - "Amerikos darbininkų klasės istorija" ("The History of the American Working Class". New York, 1927) ir "Moli Magvairs" ("The Molly Maguires", New York, 1932).

Vertindami A. Bimbos studiją, straipsnio autoriai - P. Umanskis ir L. Burganova - pažymi, kad A. Bimba joje pirmasis iš marksistinių pozicijų

mėgino nušviesti JAV darbininkų judėjimo raidą nuo kolonijų laikotarpio iki XX a. trečiojo dešimtmečio. Nors šiame veikalė daugiausia operuojama kitų istorikų spausdinta ir naudota medžiaga, tačiau, kaip pabrėžiama straipsnyje, - A. Bimba "šiā medžiagā apibendrina iš marksizmo pozicijų". Straipsnio autoriai nurodo ir atskirus to veikalo (1927 m. leidimo) silpnumus.

Kitas A. Bimbos veikalas "Moli Magvairs" pristatomas kaip rimtas tyrinėjimas iš XIX a. aštuntojo dešimtmečio angliakasių kovų istorijos. "Jis (A. Bimba - A. A.) pirmąjį kartą amerikiečių literatūroje, - rašo straipsnio autoriai, - duoda objektyvų Pensilvanijos angliakasių vadinamojo Ilgojo streiko įvertinimą". Vertinga "Moli Magvairs" bruožu laikoma tai, kad A. Bimba demaskuoja ne tik kapitalistų kovos prieš proletariatą metodus ir priemones, bet atskleidžia ir išdaviškišką darbininkų aristokratijos bei tredjunionistų lyderių vaidmenį.

Apibendrinamose straipsnio išvadose pažymiama, kad "istorikai marksistai A. Bimba, H. Moraisas, D. Hardis, V. Fosteris, H. Aptekeris; F. Foneris ir kiti", remdamiesi marksizmu, "moksliškai iškėlė daugelį JAV istorijos problemų ir pasiūlė konkrečius jų sprendimus" (p. 27).

Rinkinio straipsnyje "Amerikos socialistų partijos krizė", nagrinėjant socialistinio judėjimo problemas, taip pat remiamasi V. Fosterio, A. Bimbos ir kitų vertinimais.

1974 metų viduryje Politinės literatūros leidykla Maskvoje knygų serijoje "Apie gyvenimą ir save" rusų kalba išleido stambiaią knygą "Dviejuose pasauliuose" (525 p.). "Ši knyga, - nurodoma leidėjų žodyje, - priklauso lietuvių poeto ir publicisto Justo Paleckio - įžymaus visuomenės ir valstybės veikėjo, Socialistinio Darbo Didvyrio - plunksnai".

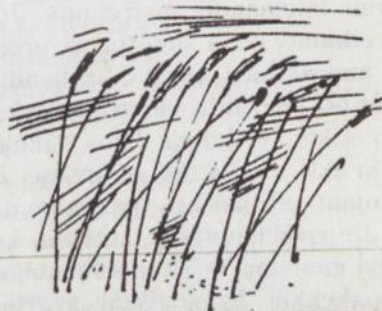
Knygos skyrelyje "Draugo akimis" (473-475 p.) J. Paleckis rašo apie A. Bimbos viešnagę Lietuvoje 1945-1946 m. ir 1966-1967 m., prisimena savo susitikimus ir keliones su juo po Lietuvą. Autorius apibūdina A. Bimbos knygas "Prisikėlusi Lietuva" ir "Klesti Nemuno kraštas", pažymi jo gilų patriotizmą. A. Bimba, - pabrėžia J. Paleckis, - "žiūrėjo į socialistinę Lietuvą draugo akimis. Norėdamas, kad mūsų laimėjimai būtų dar didesni, jis negailėjo ir kritikos. . . Kaip ir visi mūsų draugai, jis nuoširdžiai džiaugėsi Tarybų Lietuvos augimu ir klestėjimu".

Rugių varpos

*Rugių varpos kužda
Palei patį taką.
Šiuo taku nueisi
Ten, kur laimė teka.*

*Paruge kai eisi,
Džiaugsmas širdį girdys,
Šnaresys rugių tų
Rūpesčius nutildys.*

Ramutė TREMNERYTĖ

Aguona

*Lyg raudona vėliavėlė
Suliepsnojo aguonėlė.
Vidury darželio švyti
Tarsi tekanti saulytė.*

*Stebis astros ir jurginal: —
Kas tave čia pasodino? —*

*Mane vėjas pasodino,
O saulutė užaugino.
Ir kas rytą rasos prausė,
Kad veideliai skaisčiai raustų.*

*Vakaran saulutė ritos,
Aguonėlės žiedas vyto.*

*Stebis rytas atsikėlęs —
Nebežydi aguonėlė.
Ji nuvyto. Bet greta
Saulėn stiebiasi kita.*

Algis KRYŽANAUSKAS

* * *

*Tu tikėk, aš nemeluoju —
Visą naktį žvaigždėm lijo
Ir prie mano basų kojų
Krito žvaigždės ir žarijos.*

*Rankom sėmiau žvaigždžių auksą
Ir į širdį jauną dėjau,
Kad galėčiau, jeigu lauksi,
Tau atnešt jį, kaip žadėjau...*

Neskubėkime gydytis antibiotikais.

Antibiotikai vaidina svarbų vaidmenį, gydant sunkius infekcinius susirgimus. Jų farmakologinis veikimas gana sudėtingas procesas, priklausantis nuo atskirų organų ir bendros organizmo būklės bei eilės kitų veiksnių. Mokslas įrodė, kad antibiotikai, veikdami ligos sukėlėją, tuo pačiu gali kenkti sveikiems audiniams bei organams. Vartojant antibiotikus, pasitaiko daug komplikacijų. Jie ypač pavojingi, sutrikus kepenų, inkstų, kraujo gamybos ir kitoms funkcijoms. Antibiotikai pakenkia fiziologiškai svarbių organizmui ląstelių veiklą bei jų struktūrą, fermentinį aktyvumą, įjautrina organizmą.

Nustatyta, kad sveikame žmogaus organizme (žarnyne, burnos ertmėje, nosiaryklėje, viršutiniuose kvėpavimo takuose, odoje ir kt.) yra įvairių žmogui reikalingų mikroorganizmų, kurie gamina B grupės vitaminus ir kitas naudingas medžiagas. Antibiotikai tuos mikroorganizmus sunaikina. Ilgai ir dažnai vartodami antibiotikus be gydytojo kontrolės, išsekiname ir įjautriname organizmą. Išsivysto antibiotikams atsparios mikroorganizmų formos. Sutrinka vitaminų sintezė, dėl ko pakinta gleivinė, oda.

Norisi atkreipti gyventojų dėmesį, kad daugelis antibiotikų klausos bei pusiausvyros aparatą veikia kaip nuodai, ir, vartojant juos be gydytojo kontrolės, galima susilaukti liūdnu pasekmių.

Reikia vengti vartoti antibiotikus, ypač tetraciklino grupės, moterims nėštumo metu ir vaikams iki 1-1,5 metų amžiaus.

Dažnai piliečiai, girdėję apie antibiotikų gydymąsias savybes, vos sunegalavę pradeda savo nuožiūra arba kaimynų bei pažįstamų patarimu jais gydytis, prieš tai gydytojui nenustačius ligos priežasties, jos sukėlėjo ir organizmo jautrumo antibiotikams. Užmirštama svarbiausia, kad, blogiau pasijutus, pirmiausia reikia kreiptis į gydytoją, kuris, įvertinęs viso organizmo būklę, paskirs gydymą.

Mes jau įpratome prie kvėpavimo takų kataro ar net slogos vartoti efektingiausius antibiotikus. Tačiau biologiniu požiūriu tai labai neatsargu ir net pavojinga.

Taigi dar kartą norisi pabrėžti, jog tas pats antibiotikas, priklausomai nuo individualių organizmo savybių, susirgimo, darbo ir aplinkos sąlygų, gali veikti skirtingai. Todėl antibiotikai vartotini tik tada, kai juos paskyrė gydytojas atitinkamomis dozėmis, atsižvelgiant į ligos sukėlėjo savybes.

Siandieninė medicina vietoj antibiotikų ir kitų vaistų skatina laikytis tinkamo buities, maitinimosi režimo, daugiau būti gryname ore, ilsėtis ir sportuoti. Toks gyvenimo būdas yra kiekvienam prieinamas.

Ką žinote apie biologinius ritmus?

Vytautas Murza
Medicinos mokslų kandidatas

Seniai pastebėta, kad daugelis žmogaus, augalų, vabzdžių ir gyvulių funkcijų kinta ritmiškai, priklauso nuo paros laiko, metų sezono. Biologiniai ritmai cikliškausiai sulėtėja, tai suaktyvėja. Tačiau mokslas dar nėra išaiškinęs, kodėl žmonių savijauta įvairiais paros ir metų laiko tarpais būna skirtinga. Mokslininkai teigia, kad kiekvieno organizmo veiklą nulemia savotiškas "biologi-

nis laikrodis", reguliuojamas atitinkamų centrinės nervų sistemos centrų. Dėl skirtingo įvairių aplinkos dirgiklių pralaidumo tam tikru laiku jis verčia organizmą į tai atitinkamai reaguoti.

Žinoma daugiau kaip 40 įvairių žmogaus ir gyvulių fiziologinių ir biocheminių procesų, ritmiškai kintančių paros bėgyje. Šių ritmiškumą nulemia nuolat besikeičiantys geofiziniai reiški-

niai: Zemės sukimosi aplink Saulę, Mėnulį ir kitas planetas periodai, šviesos, šilumos, atmosferinio spaudimo, magnetizmo, garso ir kt. poveikiai. Pastarųjų metų tyrinėjimai parodė, kad monotoniška aplinka, vienodos meteorologinės sąlygos, nuolatinė šviesa ar tamsa, aukšta ar žema temperatūra, tyla ar triukšmas dirgina organizmą, gali sukelti biologinio ritmo sutrikimus ir blogą savijautą. Biologinių procesų ritmiškumas, organizmo funkcijų suaktyvėjimas ar sulėtėjimas leidžia taupiau, tikslingiau panaudoti organizmo jėgas, geriau prisitaikyti prie aplinkos, apsisaugoti nuo žalingų poveikių.

Nustatyta, kad vakare ir naktį ląstelės atsinaujina lėčiau, hormonai, fiziologiškai aktyvios medžiagos išsiskiria irgi lėčiau, mažiau susilpnėja atsparumas mikrobams, įvairiems nuodams. Rytą ir pirmoje dienos pusėje kraujuje ir kepenyse daugiau sukaupiama cukraus, riebalų, sustiprėja fermentų veikla, daugiau išsiskiria tulžies, vandens, kalio, natrio, kalcio ir kitų medžiagų. Padaugėja kraujo kūnelių, hemoglobino, lėčiau nusėda eritrocitai.

Aukščiausia kūno temperatūra būna vakare, o žemiausia - anksti rytą. Vakare padidėja kraujo spaudimas, padažnėja širdies ritmas. Manoma, kad vidurdienį ir vėlai vakare susilpnėja širdies kraujagyslių veikla, sumažėja fizinis ir protinis darbingumas. Vadinasi, tuomet organizmui reikalingas atsipalaidavimas, tam tikras poilsis, o didelė fizinė ir protinė įtampa, deguonies stoka gali sukelti rimtus sutrikimus. Vakare ir naktį susilpnėja smegenų bioelektrinis aktyvumas, dėmesys, atmintis. Todėl tada intensyviai dirbti protinį darbą nepatartina.

Biologinių procesų ritmiškumas yra prisitaikęs prie tos aplinkos, kurioje žmogus gyvena. Įprasti fiziologinių ir biocheminių procesų ritmai tam tikrą laiką išlieka keliaujant, keičiant geografinę aplinką. Žmogui dėl to būna sunku prisitaikyti prie naujų sąlygų, neįprasto laiko, temperatūros, šviesos, kitokio atmosferos spaudimo, ir kurį laiką biologiniai ritmai sutrinka - desinchronizuojasi. Tačiau po kurio laiko, naujų aplinkos sąlygų veikiamas, organizmas pakeičia savo "biologinio laikrodžio" veiklą ir prisitaiko.

Kai kurie mokslininkai tvirtina, kad žmogaus fizinė ir protinė veikla yra cikliška. Tai reiškia, jog tam tikrais pasikartojančiais periodais žmogaus fizinės, protinės galimybės yra didžiausios. Po to vėl pastebimi atoslūgiai, žmogaus greit pavargsta, blogai jaučiasi, darbe padaro klaidų, jam nesiseka ir t. t.

Biologinių ritmų tyrimai dar daug atvers naujo ir svarbaus mūsų ateičiai.

Gyvybės sėkla

lekia dangumi

*Gyvybės sėkla lekia dangumi
viršum valstybių ir tautų skeveldrų,
virš knibždėlynų, gaivalingų deltų,
virš akmenų, aplietų ugnimi,
ir leduose įšalusių fregatų.*

*Gyvybės sėkla lekia dangumi,
kol vėjas ją į gašlią žemę varo,
kuri po paskutinio karo
kardų paženklinta, bet pilna krūtimi
maifina nugalėjusius ir nugalėtus.*

*Gyvybės sėkla lekia dangumi.
Po ja sustoję žvalgosi berberai,
kariai ir pranašai, o miestų merai,
kažkam šypsodamies ir plodami,
pajunta keistą graužatį ir baimę.*

*Gyvybės sėkla lekia dangumi,
skirta visiems, kas prašo atsiklaupęs
jos apraiškos ir kas visai nelaukia
tos atneštos kartu su lietumi
padangėj valkataujančios aguonos.*

*Gyvybės sėkla lekia dangumi
ir kaitina stebėtojų vaizduotę,
jog vargšai, paskui ją bebėgdami,
netyčia ima rankomis plasnoti.*

T. PRIALGAUSKAS

Už viską ačiū

*Už viską viską mokytojui ačiū:
Už šviesą dabartį, už ateities dienas,
Už mintį didelę, kaip mūsų žemė plačią,
Už tyrą džiaugsmą, kuriamas dainas.*

*Už raketą, kurios Visatą skrodžia,
Už saulėn kylančius šviesius butus.
Ir net už griežtą, perspėjantį žodį —
Už spindinčius mokyklinius metus.*

*Už viską viską
mokytojui — ačiū!*

ŽODIS APIE POETĄ VINČĄ STONĮ

Jonas Petronis

Lietuvių literatūroje figūruoja du Vinciai Stoniai. Vienas jų - Satrijos Raganos apysakos herojus - guvus, išmintingas, mokslo trokštantis valstietis berniukas. Antras - poetas, savo slapyvardžiu pasirinkęs to apysakos herojaus vardą. Tikroji jo pavardė - Kazys Žitkus-Žitkevičius. Bet pavarde jo, kaip poeto, niekas nežino. Poetas tėra Vincas Stonis. Šių metų gruodžio 30 d. jis mienės pavydėtina savo 81-ąjį gimtadienį!

Vincas Stonis gimė 1893 m. gruodžio 30 d. Vabalninke. Progimnaziją baigė Panevėžyje, o kunigų seminariją Kaune 1919 m. Šiame mieste su trumpomis pertraukomis prabėgo bemaž visas jo gyvenimas. Čia mokyklose dėstė tikybą, rašė mokykloms tikybos vadovėlius, 1953-1959 m. rektoriavo kunigų seminarijoje, čia pradėjo rašyti eilėraščius. Čia ir dabar tebegyvena kaip Viliampolės bažnyčios altaris.

Jo kūrybinio darbo pradžia siekia 1908 m. Poetas nepasižymėjo produktyvumu, rašė neskubėdamas, bet per netrumpą gyvenimą susikrovė nemažą poezijos kraitį. Eilėraščius daugiausia spausdino žurnaluose "Ateitis", "Pavasaris", "Ateities spinduliai", "Naujoji romuva". Jo eilėraščių galima rasti prieš karą išleistose antologijose "Aš deklamuojau" (1929), "Mūsų tėvynė" (1930), "Motina" (I d., 1932), kalendoriuose ir kituose leidiniuose. Keletą jo eilėraščių iš Lietuvos spaudos yra perspausdinę Amerikos lietuvių žurnalai "Vytis" (1924), "Moterų dirva" (1925).

Nuo pat pradžios Vinco Stonio poezija buvo labai lyriška, labai nuoširdi, skambi, savo forma ir turiniu artima liaudies dainoms. Vienas jo eilėraščių prasideda žodžiais "Gražių dainelių daug girdėjau. . ." Sis graudokas, jaudinantis eilėrašties virto plačiai dainuojama liaudies daina. O tai didelis pripažinimas. Net ir dideliems poetams ne visada tenka tokia garbė.

Pirmąjį eilėraščių rinkinį, pavadinimu "Ašarėlės", Vincas Stonis išleido 1924 m. Tiesą sakant, tą rinkinį nei jis leido, nei rengė. Tai padarė poe-

to draugai, kai šis, nuo džiovos gydydamasis, kurį laiką gyveno Italijoje. Mat, norėjo pakelti jam nuotaiką paguosti ligoje. Rinkinį teigiamai vertino V. Mykolaitis-Putinas, o Vaižgantas tiesiog atsigėrėti negalėjo. Tačiau naujamadžiai poetai i "Ašarėles" žiūrėjo kreivai. Atseit, Vincas Stonis tebeeinąs Maironio pramintu taku, neduodąs nieko naujo, nesugebąs pakilti virš tradiciškumo. Poetas su nieku nepolemizavo, nieko niekam neįrodinėjo, o toliau kūrė, retkarčiais spausdino. Rinkinių daugiau neišleido. Pagaliau jo vardas visai dingo iš spaudos. Niekas, tiesą sakant, ir nepasigedo, kur dingo lyriškasis, dainingasis Vincas Stonis.

O jis ir karo metais, ir po karo vis rašė, ką parašęs dėjo į aplanką. Ir tik 1967 m. vėl suskambėjo Vinco Stonio vardas, kai laikraštis "Gimtas kraštas" išspausdino pluoštą poeto eilėraščių, skaitytojams papasakojo apie jį. Poeto antrasis gimimas su pasitenkinimu buvo sutiktas Tarybų Lietuvoje. Bet štai reakcinėje pokario emigrantų lietuviškoje spaudoje pasigirdo visai kitoki balsai. Poetą imta koneveikti, įtarinėti. Esą, jis rašęs tik bolševikų terorizuojamas.

Kaip atsakymą tiems rėksniams Vincas Stonis 1968 m. paprašė "Gimtojo krašto" redakciją atspausdinti tokį jo laišką: "J. Vaisiūnas Holivudo "Lietuvių dienose" gana grubiai yra apsvaidęs iš anapus vandenyno visą eilę tų, kurie pasilikę savo Tėviškėje su meile jai neša, kokią gali, duoklę. Buvau ir aš užpultas, kad dar tebegyvenu, kad dar eiles rašau ir kad, įsivaizduokit sau, su savo eilėraščiais išdrįsau net mūsų spaudoje pasirodyti. Ką į tai atsakyti? Taip, tebegyvenu tame pačiame, tik žymiai išgrožėjusiame Kaune, kuriame kadaise yra gyvenęs ne vienas ir mūsų užjūrio literatas. Kiek man jėgos leidžia, tebekuriu ir nemanau J. Vaisiūno ar kieno nors kito pageidavimu lavonu virsti. Nemanau ir į tuščius ginčus leisti su tais, kurie karo audrų nuniokotą Tėvynę pametę svetur pabėgo. Norėčiau tik, kad jie, inteligentai, būtų bent kiek kultūringesni

savo paliktojo lizdelio ir paliktųjų žmonių atžvilgiu. Norėčiau dar, kad jie atgautų pusiausvyrą ir blaičiau pažiūrėtų į gyvą ir kuriančią Lietuvą".

Tai aiški lietuvių ir doro žmogaus pozicija. Jis nepabūgo kolonijų iš už vandenyno. Atvirkesčiai, Lietuvos liaudžiai su meile atidavė duoklę pagal savo išgales: 1970 m. Vilniuje leidykla "Vaga" išleido Vinco Stonio poezijos rinktinę, pavadintą tiesiog "Lyrika". Jo kūrinių buvo išspausdinta antologijose "Graži tu, mano brangi tėvyne" (1967) ir "Lietuvių poezija" (Id., 1967), laikraščiuose "Gimtas kraštas", "Literatūra ir menas", "Lietuvos pionierius", "Vilnis". Žurnale "Šviesa" A. Tamaliūnas, "Vilnyje" S.J. Jokubka recenzavo Vinco Stonio rinktinę.

Rinktinė apima poeto 1908-1969 m. kūrybą. Suprantama, rinktinėn sudėta toli gražu ne viskas, ką yra parašęs Vincas Stonis. Netgi ne visi eilėraščiai į ją pateko ir iš rinkinio "Ašarelės", o kurie pateko, buvo žymiai perredaguoti, patobulinti. Eilėraščiai knygoje sudėti chronologine seka. Skaitant juos iš eiles, aiškiai matyti, kad poeto talentas ir senatvėje neišseko, kad kuo toliau, tuo labiau jo poezija tobulėjo, vis daugiau atsipalaidavo nuo pašalinių įtakų, kad joje radosi naujų motyvų ir minčių. Ir be galo miela skaityti tą rinktinę: skaitytoją pavergia muzikalūs, dainingi posmai, plastiški gamtos vaizdai, gili tėvynės meilė, užuojauta skriaudžiamam žmogui, neapykanta bet kokiam blogiui. Jau iš cituoto Vinco Stonio laiško reakciniams rėksniam matyti, kokia dora, šviesi poeto asmenybė. Dar aiškiau toji asmenybė atsiskleidžia jo poezijoje.

Poetas niekad nesireklamavo, nesididžiavo, kūrė daugiausia savo malonumui, daugelį plunksnos draugų pralenkė kuklumu. Tai gali paliudyti ir jo eilėraštis "Pabaigtuvės" (1966). Jis prasideda tokiais posmais:

Mažyčio mano lauko
Kukli piūtis baigta,
Tik nebežinau, ko
Rasoja dar kakta,—
Juk taip man lengva ir jauku,
Kad aš jau pabiras renku.
Skurdi piūtis. Likučių,
Ir tų ne kažin kas, —
Vos keletas rieškučių
Pribiro į rankas,
Bet veidą gaubia šypsena:
Antai ateina pamaina!

Tai ne visai tiesa. Vinco Stonio poezijos derlius ne toks jau menkas - ne keletas rieškučių, o aruodas su kaupu. Palinkėkime gerbiamam sukaktuvininkui toliau varyti pradalgę poezijos lauke, rašyti savo ilgo, tauraus ir šviesaus gyvenimo atsiminimus.

VIENMINČIAMS

Mums dėjo naštą ne pagal pečius,
O pagal sąžinę. Ir liepė nešt.
Ir tu, suspaudęs širdį dar kiekiau,
Užmiršdavai, kad MES yra ir aš.

Yra tik MES, kurie viską nesvėrė
Atidavė ir nepaklausė, kiek mokės.
Taip ėjo metai. Mes vien kvapą gėrėm
Svaiginančios didžiulės ateities.

Gyvenom mes ir jautėm plakant širdis
Su tūkstantmilijonine mase.
Ir džiaugėmės, kad jų plakimą girdim
Visuos didžiuos mūsų liaudies darbuose.

Mums partija įrašė juos ne sykį
Į širdį, į gyvenimą, į kadrinius lapus.
Ir mums atrodo, gimėm bolševikais
Ir brendome per vienerius metus.

Toje veržliojo srovėj, tam sukury mūsų metų
Daug kas neišnešė — suklupo po našta,

Bet tie, kurie tesėjo, tie pamatė
Naujus akiračius savo gimtam krašte.

Ir mūsų pečiai tarytum paplatėjo,
Ir kelias mums toliau lengvesnis bus.
Mes sunkiai į gyvenimą atėjom,
Bet mes pamatėm, koks jis nuostabus.

Laimės abėcėlė

Ir vėl kalbu aš apie laimę.
Kodėl? Dėl ko? Iš kur tas noras
Ir vėl, ir vėl kalbėti apie laimę?
Esu jau mokytas
Ir vėtytas, ir mėtytas,
Žiūrėjęs nevilčiai
 į ledines akis...
Ir vėl grįžtu
Prie laimės abėcėlės.
Kodėl?
Nejau toks laiko
 ir likimo ratas?
O gal todėl,
Kad žemėj gyvenu,
Kad kiekvienam
 yra skirta kažkur
Ir paskutinė jo riba...

EUGENIJUS MATUZEVIČIUS

Apie įžymų Lietuvos muziką-artistą

Rimas Geniušas

BALYS DVARIONAS

Plati, įvairiapusiška buvo TSRS liaudies artisto, kompozitoriaus, pianisto, dirigento, pedagogo Balio Dvariono muzikinė veikla - tai ištisa epocha lietuvių meno istorijoje. Visas jo gyvenimas - nenuilstamas naujų horizontų, naujų galimybių

ieškojimas. Nėra tokios muzikinės srities, kurioje jis nebūtų palikęs ryškių pėdsakų. Ir, tur būt, neatsiras nė vieno lietuvių muziko, kuris nebūtų patyręs jo įtakos.

B. Dvariono pianizmas praėjo atšiaurią gyvenimo mokyklą. Skambinti jis pradėjo šešerių metų. Sunki materialinė šeimos padėtis vertė jį dar vaikystėje padėti tėvams uždirbti duoną. Ryta grodavo bažnyčioje vargonais, vakare skambindavo tirštai prirūkytame restorane. Sunkus, įtemptas darbas nepalaužė talentingo berniuko, atvirkščiai - užgrūdino jo valią ir dar labiau skatino išsiveržti iš tokio gyvenimo, tokio pasaulio, skatino mokytis. Atsirado žmonių, kuriuos sudomino jaunuolio gabumai, ir, jų paremtas materialiai, jis išvyko į Leipcigą studijuoti kompozicijos bei fortepijono. Per kelerius metus baigęs Leipcigo konservatoriją, dar kurį laiką tobulinosi Berlyne pas prof. Egoną Petrij. Būdamas dvidešimties metų, jau turėjo du aukštojo mokslo baigimo diplomus. Grįžęs į Lietuvą, B. Dvarionas tučtuojau aktyviai įsijungė į muzikinį gyvenimą, ruošė solinius koncertus, daug akompanavo. Su dideliu pasisekimu koncertavo Budapešte, Stokholme, Hamburge, Paryžiuje, Rygoje, Taline ir kitur. Labai reikšmingos buvo B. Dvariono gastrolės Maskvoje ir Leningrade.

Grįžęs jis daug rašė ir pasakojo apie Tarybų Sąjungos kultūrinį gyvenimą. Buvo labai patenkintas jam sudarytomis sąlygomis ir reiškė susižavėjimą publika. Rašė, kad niekur pasaulyje nėra tokios dėkingos, entuziastingos auditorijos. "Mane priėmė, lyg būčiau Mocartas", - sakė jis.

Fortepijoninių B. Dvariono rečitalių programos buvo labai išradingos. Jos apimdavo įvairias epochas ir žanrus.

Kompozicija B. Dvarionas pradėjo domėtis anksti. Ir šioje srityje pasireiškė jo įvairiapusiškumas - tai rodo kūrybos žanrų įvairovė (opera, baletas, simfonija, uvertiūros, instrumentiniai koncertai ir pjesės, kantatos, choro ir solo

dainos, muzika pučiamųjų ir liaudies instrumentų orkestrams, muzika kino filmams ir dramos spektakliams, fortepijoninės miniatiūros, pjesės vaikams). Daugelis jo kūrinių yra tapę neatsiejama mūsų muzikinio gyvenimo dalimi. Kompozitoriaus uždavinys, B. Dvariono žodžiais tariant, yra "liaudies meno lobių atkūrimas profesionalioje muzikoje".

1931 m. B. Dvarioną užvaldė, pasak jo, "nauja pasija" - jis pradėjo diriguoti. Nors specialiai dirigavimo dar niekur nebuvo studijavęs, didelė pianisto koncertanto patirtis, teorinis pasiruošimas ir įgimti gabumai davė teisę išbandyti jėgas ir prie dirigento pulsto.

Jis nežiūrėjo į orkestrą kaip į paruoštą paklusnų instrumentą, kuriuo tereikia groti. Jį domino gyvi žmonės, jų pasaulis, jų likimai. Jis mėgo organizuoti, burti, auginti naujus orkestrus, ieškoti naujų būdų jų meniniam pajėgumui kelti. 1939 m., grąžinus Lietuvai Vilnių, B. Dvarionas su didžiule energija ir entuziazmu griebėsi organizuoti miesto simfoninį orkestrą. Vilniuje tuo metu buvo sudėtinga situacija - daug karo pabėgėlių, smarkiai įtempti lietuviai ir lenkų santykiai, daug bedarbių. Muzikantus teko surankioti iš įvairių kampų, jie buvo labai nevienodai pasiruošę, įvairių tautybių - rusai, baltarusiai, lenkai, totoriai, žydai. B. Dvarionas, kurdamas šį orkestrą, parodė ypatingus organizacinius gabumus. Darė viską lyg juokais, stengėsi kalbėti visomis kalbomis, sukurti pakilią kūrybinę atmosferą. Jis mokėjo su visais surasti kontaktą, jo betarpiškumas patraukdavo muzikantus, visi jį laikė "savo žmogumi". Vilniaus miesto, vėliau (nuo 1941 m.) LTSR Valstybinės filharmonijos simfoninio orkestro veikla, vadovaujant B. Dvarionui, - reikšmingas mūsų kultūros istorijos puslapis. Pokario metais B. Dvarionas daugiau atsidėjo kompozitoriaus darbui, tačiau iki pat gyvenimo pabaigos nenutraukė kūrybinių ryšių ir su simfoniniu orkestru.

Savo mokinius profesorius B. Dvarionas skatino domėtis ne tik fortepijono, bet ir simfonine, operine, kamerine literatūra. Labai dažnai, skambindamas ir liepdamas atspėti temas iš paskutiniuosiuose koncertuose atliktų simfonijų, tikrino, ar mokinys lanko koncertus, ar pažįsta muziką. Ir savo asmeniniu pavyzdžiu skatino neapsiriboti vien fortepijono specialybe. Jis teigė, kad pakaitomis praktikuojamas pianizmas, dirigavimas, kompozicija vienas kitą turtina. Pažanga, pasiekta, sakysime, dirigavimo srityje, grįžus prie fortepijono, per trumpą laiką gali "virsti" pianistine pažanga.

Pasikalbėjimai dažnai toli nukrypdavo nuo tiesioginių pamokos uždavinių. Jie liedsdavo ne tik muzikos pasaulio įvykius, kuriuos profesorius gyvai komentavo, bet ir užsienio politiką, futbolą, literatūrą. Jis gyvai domėjosi ir mokinio asmeniniu gyvenimu. Gal ne su visomis jo mintimis galima buvo sutikti, ne visais patarimais pasinaudoti, tačiau visada patraukdavo įdomus ir savitas jo požiūris į įvairius gyvenimo klausimus. Jam būdinga buvo visur "ieškoti rakto".

Apie šakotą B. Dvariono muzikinį talentą byloja jo kūriniai, straipsniai, plokštelės, magnetofono ir filmų juostos... Tačiau įdomi jo asmenybė atsiskleidė ir bendraujant su žmonėmis, pamokose, repeticijose. Kokie šmaikštūs, dažniausiai su stipria humoro doze būdavo jo pasisakymai įvairiuose susirinkimuose! Jis sukūrė savotišką "dvarionišką" stilių, kuriuo žavėjosi jaunimas ir kuris darė gal ne mažesnę įtaką, negu kita jo veikla. Visos tos iš pažiūros nereikšmingos smulkmenos atspindėjo didelę asmenybę, stebingą originaliu požiūriu į gyvenimą, kūrybą, būtį.

(Iš straipsnio "Gyvenimas, atiduotas muzikai", atžymint Dvariono 70-ąją gimtadienį š. m. birželio 19 d. - "Literatūra ir Menas", 1974.VI.22).

ALFONSAS MALDONIS

*Nutolo pavojai,
Sutirpo ugniniai gaislai,
Ir budina, ir užliūliuoja
Laimingų likimų balsai.*

*Išugdėme ūgį.
Dabar ne nuo mūs priklausys
Žydėjimai, žūtys ir smūgiai,
Pavojų saldus skambesys.*

*Jūs patys, jūs patys
Išrinksit spalvas iš spalvų.
Ko virpa mūs nemigo naktys
Virš jūsų galvų?*

*Atleiskit už globą,
Sidabro daiktų spinduliai.
Jūs manąją meilę kaip luobą
Palikote žemėj giliai.*

Lietuviškieji klerikalai antikomunizmo tarnyboje

Juozas Jarmalavičius

Šiuo metu kapitalistiniame pasaulyje yra apie 770 lietuvių kunigų, kurių dauguma dėl socialinės ir ideologinės padėties vienaip ar kitaip palaiko bei remia kapitalistinę santvarką. Žinoma, tarp užsienio lietuvių kunigų yra ir tokių, kurie stengiasi nesikišti į reakcinės politikos reikalus, mėgina prisitaikyti prie tikinčiųjų masių nuotaukų. Tarp jų yra ir aplankusių Tarybų Lietuvą, objektyviai apie ją atsiliepiančių. Deja, dauguma vis tik yra politiniai klerikalai, savo propagandai naudojantys įvairias išėivijos organizacijas, spaudą, radiją, grožinę kūrybą, vadinamuosius "mokslinius darbus" ir kt.

Neatsitiktinai klerikalai užima bene svarbiausią vietą lietuvių buržuazinės emigracijos veikloje ir dar siekia ją sustiprinti. Štai, pavyzdžiui, ypač aktyvūs yra vadinami frontininkai, karinieji, politikuojantys nacionalistiniai klerikalai, kurie užima vis naujas pozicijas išėivijų organizacijose. Štai neseniai jie perėmė į savo rankas Lietuvių Bendruomenės vadovybę.

Pagrindinis lietuviškųjų klerikalų veiklos turinys - antikomunizmas. Reakcingieji bažnytinkai iš buržuazinės emigracijos tarpo politiškai ir idėjiškai palaiko pačius reakcingiausius imperialistinės stovyklos veiksmus, remia antiliaudines fašistinio tipo režimų akcijas.

Pasiremiant senomis klerikalizmo tradicijomis, šioje veikloje jie plačiai naudojasi savo senomis tradicijomis bei patyrimu. Mat, politinis klerikalizmas Lietuvoje labiausiai išaugo ir sustiprėjo tada, kai krašto buržuazija su religijos ir bažnyčios pagalba plačiai išvystė antikomunistinę veiklą, nukreiptą prieš revoliucinį darbininkų klasės judėjimą, prieš socializmą. Lietuviškojo klerikalizmo sustiprėjimas susijęs būtent su antikomunizmu, kuris buržuazinės diktatūros metais buvo pasiekęs valstybinės politikos lygį. Nuslopinsi proletarinę revoliuciją krašte 1919 m., Lietuvos buržuazija valstybinės valdžios vairą patikėjo kaip tik klerikalams - krikščionių-

demokratų partijai, kuri žiaurus teroro ir persekiojimo priemonėmis bandė užgniaužti darbininkų klasės kovą už socialistinę santvarką. Ilgai negalėdama buržuazinės demokratijos priemonėmis tramdyti darbininkų ir 1926 m. įvedusi fašistinį režimą, Lietuvos buržuazija dar labiau panaudojo religiją ir bažnyčią antidarbininkiškai politikai vykdyti: buržuazinės Lietuvos ir Vatikano konkordatas oficialiai įteisino fašizmo ir bažnyčios sąjungą krašte. Pagaliau mirtino pavojaus, kurį lietuvių tautai sukėlė hitlerinė okupacija, akivaizdoje, prohitleriniai Lietuvos buržuazijos elementai savo antiliaudinėje bei antinacionalinėje politikoje visaip dangstėsi religijos idėjomis ir naudojosi bažnyčios galimybėmis.

Kai jie pabėgo į užsienį

Reakcingiausi lietuviškojo klerikalizmo elementai kapitalistiniame pasaulyje atsidūrė kartu su hitlerininkais. Pirmosiomis pokario dienomis Vokietijoje susirinko daugiau kaip 250 dvasininkų iš Lietuvos (jų pačių duomenimis). Ne vieno jų sąžinę slėgė bendravimo su hitlerininkais nuodėmės. Štai, Kauno arkivyskupas metropolitas J. Skvireckas 1945 m. birželio 21 d. laiške Romos popiežiui Pijui XII rašė: "Dabar, kada jau bent Europoje nutilo ginklų žvangėjimas, kada jau pradedama organizuoti pokarinio gyvenimo pagrindai, kada daugelis iš tikrųjų jau gali naudotis nebetolimos taikos vaisiais, ir kada ilgai išstremti iš savo kraštų grįžta namo, į savo gal ir labai nuskriaustą, bet jau laisvą tėvynę, lietuvių širdys yra pilnos ypatingo išgąščio ir kuone nusiminimo. Juos gąsdina spaudoje ir per radiją skelbiamos žinios, kad esą nusistatymas be atodairos grįžinti Vokietijoje buvusius užsieniečius į tą kraštą, iš kurio jie yra kilę" (K. Gečys, Katalikiškoji Lietuva, Chicago, 1946, p. 523). Hitlerininkų išgabentieji žmonės iš koncentracijos ir prievartos darbų stovyklų traukė namo, į

išlaivintą Lietuvą, o lietuviškieji klerikalai per arkivyskupą metropolitą J. Skvirecką prašė katalikiškosios reakcijos centrą Vatikaną pagalbos ir užtarimo, nes, bijodami atsakyti už savo nusikaltimus lietuvių tautai, bevelijo ieškoti prieglobsčio kapitalistiniame pasaulyje.

Arkivyskupas metropolitą J. Skvireckas, vyskupai V. Brizgys ir V. Podolskis 1945 m. rugsėjo 8 d. kreipėsi laišku į viso pasaulio katalikų vyskopus, gąsdindami Tarybų valdžia, o taip pat prašydami ekselencijas prisidėti prie antitarybinės propagandos. Kai emigrantinė Lietuvos katalikų bažnyčios vadovybė pasirodė esanti aktyvi antitarybinės propagandos kurstytoja, lietuviškuosius klerikalus ėmė šelpti ne tik Vatikanas, bet ir užsienio žvalgybų agentūros. Klerikaliniai hitlerininkų tarnai iš Lietuvos tapo imperialistinių valstybių reakcinių organizacijų pagalbininkais. Šią veiklą jie tęsia ir dabar.

Vis tie patys antikomunistiniai šmeižtai

Reakcingieji bažnytininkai iš Lietuvos eina kartu su kraštutine imperializmo reakcija. Klasiškais komunistų idėjas, šmeiždami socializmo šalių ir komunistų partijų politiką, klerikalai vaizduoja komunizmą nežmonišku tikinčiųjų persekiotoju ir visai stengiasi įteigti mintį, jog todėl pagrindinis bažnyčios uždavinys ir esanti kova prieš komunizmą. Reakciniai lietuvių emigracijos sluoksniai, panaudodami ilgametį klerikalinės veiklos patirimą, mėgina antiliaudinių klerikalizmo turinį pridengti religijos skraiste, politinius klerikalus sutapatinti su tikinčiaisiais darbo žmonėmis, religija ir bažnyčia prisidengiančius išnaudotojus pavaizduoti tikinčiųjų masių interesų reiškeėjais.

Norėdami nuolat dirginti religinius tikinčiųjų jausmus, lietuviškieji klerikalai visų pirma griebiasi šmeižti Tarybų valdžią tariamu "religijos ir bažnyčios persekiotimu", iškreiptai vaizduoti socialistinės valstybės ir bažnyčios santykius. Tuo siekiama sukelti tikinčiųjų tarpe nepasitikėjimą socialistine santvarka, susilpninti tarptautinės darbininkų klasės simpatijas socializmo stovyklai. Stengiamasi klerikaliniu melu aprėpti visas lietuvių išeivijos kolonijas užsienyje, pasiekti Tarybų Lietuvoje gyvenančius tikinčiuosius, suklaidinti viešąją pasaulio nuomonę. Taip pat norima sustiprinti klerikalinės propagandos veiksmingumą, apeliuojant į religinius tikinčiųjų jausmus. Šios rūšies klerikalinės propagandos turinį sudaro prasimanymai apie tai, jog Lietuvoje ir kitose tarybinėse respublikose bažnyčia neva neturinti "elementarių" sąlygų veikti: mat,

iš jos atimtos žemės ir įmonės, uždraustos klerikalinės politinės organizacijos, tarybiniai įstatymai riboja politinę bažnyčios veiklą, neleidžiama bažnyčiai kištis į mokyklos reikalus, dvasininkija negali religinei propagandai panaudoti spaudą, radiją, televiziją, teatrus, kiną ir kitas masinės informacijos priemones, tarsi be šių sąlygų tikintieji negalėtų atlikinėti religinių kultūrų, tarsi bažnyčia ir sąžinės laisvė gali egzistuoti tik tada, kai turi lygiateises funkcijas su valdžia ar net jai atstovauja.

Vatikano radijas neseniai tvirtino: "Bažnyčios ir valstybės atskyrimo nėra dabartinėje Lietuvoje. Lietuvoje dabar bažnyčia pavergta valstybės. Bažnyčią Lietuvoje dabar valdo ateistai. Iš tikinčiųjų yra atimta žodžio, spaudos, susirinkimų laisvė". Kanadoje leidžiami klerikaliniai "Tėviškės žiburiai" užsipulė dvasininkus, kurie, grįžę iš viešnagės Tarybų Sąjungoje, paneigia klerikalų prasimanymus apie vadinamąjį "bažnyčios persekiotimą". Laikraštis verkšleno: "Žymi dalis Kanados religinių bendruomenių labai mažai nežino apie religijos būklę Lietuvoje, o jei ir žino ką, tai iš tendencingos pusės ("Tėviškės žiburiai", 1971 m. kovo 4 d.). Kad tokie klerikaliniai samprotavimai atrodytų įtikinamesni, objektivių socialistinio gyvenimo sąlygų Lietuvoje sukeltą masinį tikinčiųjų atšalimą nuo religijos jie vaizduoja kaip Tarybų valdžios panaudotos prievartos prieš bažnyčią rezultatą.

Šiek tiek dėl tariamo "tikinčiųjų" persekiotimo

Klerikalų prasimanymai apie tariamąjį "religijos ir bažnyčios persekiotimą" nieko bendro neturi su tikrove. Tarybų Sąjungoje sudarytos visos sąlygos tikrai sąžinės laisvei - religinių kultūrų atlikimo ir ateistinės propagandos laisvei - garantuoti. Sąžinės laisvei užtikrinti bažnyčia atskirta nuo valstybės, visi TSRS piliečiai, nepriklausomai nuo jų požiūrio į religiją ir bažnyčią, naudojami vienodomis teisėmis ir laisvėmis, mokykla atskirta nuo bažnyčios, religija tapusi privačiu reikalu tarybinės valstybės atžvilgiu, bažnyčia yra išimtinai religinė tikinčiųjų žmonių organizacija, oficialiuose asmens dokumentuose netgi neužsimenama apie religines ar ateistines žmogaus pažiūras.

Tai akivaizdu ir Tarybų Lietuvoje. Nuo pat pirmųjų socializmo kūrimo dienų Lietuvos Komunistų partija ir Tarybų valdžia neskirstė darbo žmonių į ateistus ir tikinčiuosius, o vienijo juos klasiniu pagrindu socializmo kūrimo uždaviniams įgyvendinti. Vykdam tarybinę žemės reformą, pokario metais žemę gavę 96,330 darbo valstiečių,

kurių dauguma buvo tikintys žmonės. 1948 m., kai respublikos gyventojų daugumą dar sudarė tikintieji darbo žmonės, į vietines Tarybas buvo išrinkta 41,195 deputatai, kurių 88 proc. buvo nepartiniai - tuo būdu ir valstybinės valdžios organuose buvo daug tikinčiųjų. Apie 300 tūkst. darbo žmonių, t. y. kas penktas suaugęs respublikos gyventojas, 1948 m. buvo valstybinių bei visuomeninių organizacijų aktyvistai, ir čia nebuvo atskirti tikintieji nuo ateistų. Priešingai, pažangioji krašto visuomenė kovojo prieš pokario metais klerikalų vykdytą dirbtiną darbo žmonių skaldymą į ateistus ir tikinčiuosius, prieš reakcingų bažnytinių mėginimus atitraukti darbo žmones nuo aktyvios gamybinės ar politinės veiklos. Tarybų šalyje igyvendinta socialistinė demokratija, kuri igalina kiekvieną pilietį pripažinti kokią jis nori religiją arba nepripažinti jokios, t. y. būti ateistu. Tačiau klerikalai kaip tik tai bando pavaizduoti kaip "bažnyčios persekiojimą".

Gandai apie antitarybinį bažnyčios judėjimą

Smeiždami Tarybų valdžią tariamu "religijos ir bažnyčios persekiojimu", klerikalai stengiasi sudaryti išpūdį, jog Lietuvos dvasininkija protestuoja prieš vadinamąjį "bažnyčios persekiojimą". JAV leidžiamas buržuazinių emigrantų klerikalinis žurnalas "Aidai" neseniai rašė: "Nesiliaujamas tikėjimo persekiojimas yra ta sritis, kur negalima taip tyliai kentėti, o reikia viešai kelti balsą. Ir jis keliamas" ("Aidai", 1970 m. Nr. 2). Kitame numeryje "Aidai" pridūrė: "Nesinori tikėti, kad sovietams ši kartą pasisektų palaužti per eilę metų brendusį ir dabar spontaniškai isisiūbavusį kunigų judėjimą" ("Aidai", 1970 m., Nr. 1).

Atrodytų, kad Lietuvos dvasininkija visą laiką tylėjo ir kentė tariamą Tarybų valdžios priešpaužę, o dabar krašte prasidėjo platus dvasininkijos judėjimas, kurį Tarybų valdžia neva mėgina palaužti. Kiekvienam Tarybų Lietuvos darbo žmogui aišku, kad tai yra melas. Bet propagandiniu triukšmu užsienio klerikalai siekia kurstyti respublikoje esančius dvasininkus, kad šie veltųsi į politinį gyvenimą, laužytų tarybinius įstatymus.

Lietuviškieji užjūrio klerikalai įkalbinėja Lietuvos dvasininkus kelti antitarybinę politinę reakciją, kaip ją pereinamuoju iš kapitalizmo į socializmą laikotarpiu respublikoje kėlė antitarybiškai nusiteikusi dvasininkijos dalis.

Dabar respublikoje nėra socialinės bazės, kuri remtų antitarybinę politiką. Seniai nuslinko pokario metai, kai Telšių vyskupas V. Borisevi-

čius kartu su užsienio žvalgybų šnipais į nusikaltimų kelią įstūmė Tirkšlių kleboną A. Kiela, Žemaičių Kalvarijos kunigą V. Polonski, Lieplaukės parapijos kleboną J. Našlėną ir kitus dvasininkus; kai "Žaliojo velnio" teroristų gaujai, veikusiai Kaišiadorių, Trakų, Ukmergės apskrityse, talkininkavo Gegužinės bažnyčios klebonas S. Rudžionis, Paparčių miestelio kunigas P. Valatka, Čiobiškių klebonas L. Puzonas, Kernavės kunigas Z. Baužys ir kiti kulto tarnai; kai Panevėžio kunigo P. Račiūno ir JAV atstovybės Maskvoje darbuotojo kunigo A. Laberžos sulipdytoje šnipinėjimo organizacijoje veikė eilė Lietuvos kunigų ir vienuolių, o jų piktadarybes pateisino ir palaikė Vilniaus arkivyskupas M. Reinys, Panevėžio vyskupijos valdytojas J. Yucius, Vilkaviškio vyskupijos valdytojas V. Vizgirda, Kaišiadorių vyskupijos valdytojas B. Sužiedėlis ir kiti bažnyčios vadovai.

Dabar ne tie laikai. Socialinė politinė ir idėjinė tarybinės liaudies vienybė, iškovota socializmo kūrimo metais, yra ta garantija, į kurią atsimuša klerikalinių antikomunistų pastangos.

O kas pas juos pačius, užsienio klerikalus?

Smeiždami Tarybų valdžią dėl tariamo "religijos ir bažnyčios persekiojimo", lietuviškieji klerikalai stengiasi rožinėmis spalvomis nupiešti bažnyčios ir tikinčiųjų gyvenimą kapitalistiniame pasaulyje. Tačiau ir klerikalai negali verstis vien melu ar demagogija, ir jie priversti kartais realiau pažiūrėti į gyvenimą. Buržuazinės emigracijos propagandai nepavyksta nuslėpti kapitalistinio pasaulio socialinių negerovių, tautinės ir rasinės nelygybės. Kartais ir reakcingiausi "vadotojai" su liūdesiu kalba ir rašo apie lietuvių išėivių asimiliavimąsi, nutautėjimą, jų religinį diskriminavimą. Apie lietuvių išėivijos religinio gyvenimo sunkumus "Tėviškės žiburiai" neseniai skundėsi: "Lietuvių išėivijos religiniai reikalai yra nelietuvių hierarchų tvarkomi. Mūsų parapijos su šimtais kunigų yra vietinių nelietuvių vyskupų priklausomybėje. Dalis lietuvių kunigų dirba nelietuvių parapijose, o dalis nelietuvių kunigų - lietuvių parapijose (. . .) Turime išėivijoje du vyskopus, bet be jokios tvarkomosios galios. Jie atlieka gražią misiją moraline prasme, bet neturi įtakos į lietuvių parapijų ir vienuolių tvarkymą (. . .) Tokioje būklėje ypač nukentėlia lietuvių parapijos. Vietiniai vyskupai tvarko jas pagal vietos sąlygas - jei nėra lietuvių kunigo, skiria nelietuvi, o jei nori kurią parapiją sparčiau nulietuvinti, gali lengvai sudaryti atitinkamas sąlygas, reikalauti lietuvių kalbos siaurinimo ir pan. Yra vietovių, kur ir lietuvis kunigas negali

būti pilnai lietuviškas; nes varžo vietinis vyskupas, besistengiąs būti didesniu anglo-amerikiečiu nei kataliku. Jei kuri parapija nusilpsta, sumažėjus parapijiečių skaičiui, vyskupas perdaug nesi-sieloja - perduoda parapiją kitai tautybei" ("Tėviškės žiburiai", 1972 m. rugsėjo 7 d.). Iš to nesunku suprasti, kad kapitalistiniame pasaulyje ir bažnyčia stumia lietuvių išsiviją į asimiliavimo katilą, ir JAV bažnytiniai vadovai vykdo imperialistinei reakcijai būdingą politiką. Tačiau klerikalinei antikomunistai netgi lietuvių išsivijos religinio gyvenimo sunkumus panaudoja Tarybų valdžiai šmeižti, kaltindami socialistines šalis tomis religinio gyvenimo negerovėmis, kurios būdingos kapitalistiniam pasauliui. Kaip sakoma, kuo pats kvepia - kita tepa.

Mėginant klastoti marksizmą, t. y. "aiškinti"

Lietuviškieji klerikalai kaskart vis labiau puolasi klastoti marksizmą-leninizmą, juodinti komunistų partijų tikslus. Jei anksčiau "šaltojo karo" politikos įtakoje viso pasaulio klerikalai atvirai šmeižė marksizmą-leninizmą, koneveikė komunizmo idealus, tai dabar jie priversti imtis tariamai "aiškinti" marksizmą-leninizmą, klastoti teorinį komunistų partijų pagrindą. Klerikalai priversti skaitytis su nuolat augančia marksizmo-leninizmo įtaka viso pasaulio darbo žmonėms, su plačiu socialistiniu judėjimu ir ateizmo plitimu, prieš šią įtakingiausią dabarties ideologinę sistemą begali griebtis klastočių. Klastodami marksizmą-leninizmą, lietuviškieji klerikalai visų pirma stengiasi sudaryti įspūdį, jog strateginis komunistų partijų tikslas esąs "religijos sunaikinimas", jog komunistų partijos neva tesiekiančios padaryti žmones ateistais. Neretai klerikalinė propaganda mėgina įteigti mintį, jog komunistai daugiau nieko ir neveikia, o tik kovoja prieš religiją. Klerikalai klastojančiai "komentuoja" marksistinės-lenininės filosofijos, politinės ekonomijos, sociologijos, etikos, estetikos teiginius, gina juos su religinėmis idėjomis ir spekuliatyviai "įrodinėja" tariamąjį pastarųjų "pranašumą". Sitaip baugindami tikinčiuosius, jie siekia antikomunistinių užmačių - atitraukti darbo žmonių dėmesį nuo pagrindinių komunistų partijų tikslų, susilpninti marksizmo-leninizmo įtaką darbo žmonių masėms, kelti tikinčiųjų nepasitikėjimą komunistais.

Svarbiausias uždavinys - nauja visuomenė

Remdamasi marksizmo-leninizmo teorija, Tarybų Sąjungos Komunistų partija niekada nelai-kė ateizmo pagrindiniu savo veiklos tikslu. Svarbiausias ir galutinis Komunistų partijos

25
tikslas yra komunistinės visuomenės sukūrimas. Kuriant komunistinę visuomenę, kylant ekonominio ir kultūrinio gyvenimo lygiui, savo ruožtu platėja ir gilėja darbo žmonių ateizacijos procesas. Savo auklėjamoju darbu Komunistų partija siekia, kad darbo žmonės būtų sąmoningi komunizmo kūrėjai, įsisavintų mokslinę pasaulėžiūrą, o tai atitinkamai griauna religinius prietarus ir ypač atskirų bažnyčios sluoksnių egoistinę, svetimą darbo žmonėms politiką. Siekdama savo strateginio tikslo - komunistinės visuomenės sukūrimo, Komunistų partija laikosi aiškios ir principingos taktikos religijos ir bažnyčios atžvilgiu.

Tai liudija ir Lietuvos partinės organizacijos patyrimas. Savo politinėje veikloje vadovaudamasi klasiniu principu, Lietuvos Komunistų partija visada vienijo ir telkė darbo žmones kovai už socialinį išsivadavimą ir socializmo pergalę, o tai atitiko ir tikinčiųjų darbo žmonių klasinius interesus. Kartu partija diferencijuotai žiūrėjo į įvairius bažnytinius sluoksnius, aiškiai skyrė darbo žmones, kuriuos varžė religiniai prietariai, nuo buržuazinių elementų, kurie dangstėsi religija ir naudojosi bažnyčia savo antiliaudinėje politikoje. LKP požiūris įgalino nukreipti visus dirbančiųjų sluoksnius, jų tarpe ir tikinčiuosius darbo žmones, į kovą prieš buržuazijos klasinius siekimus, o tuo pačiu ir prieš klerikalių elementų politiką. Pereinamoju iš kapitalizmo į socializmą laikotarpiu Tarybų Lietuvoje atsitiko taip, jog tikintieji darbo žmonės bei prie jų prisitaikę lojalūs dvasininkai stojo į aktyvią klasinę kovą prieš reakcinę dvasininkiją ir kitus klerikalius elementus, o tai akivaizdžiai liudijo Komunistų partijos taktikos religijos ir bažnyčios atžvilgiu lankstumą ir tai, kad ji teisingai suprato tikinčiųjų darbo žmonių klasinius interesus.

Kodėl klerikalams parankus nacionalizmas?

Lietuviškieji klerikalai kapitalistiniame pasaulyje labai plačiai propaguoja ir nacionalizmo idėjas. Jų nacionalistinė propaganda taip pat pajungta klerikalinio antikomunizmo tikslui - religijos ir bažnyčios panaudojimui imperializmo politikoje. Klerikalai nesiliauja tvirtinti, kad katalikų bažnyčia neva buvo ir yra lietuvių tautos interesų saugotoja bei reiškęja, kad ji yra tarsi tautos vienijimo centras, kad Lietuva ir Vatikanas surišti nepertraukiamais saitais, kad, girdi, lietuvių tautos katalikiškoji dvasia priešinga kitoms tautoms, kad komunistai neva okupavo katalikiškąją Lietuvą ir diskriminuoja ją. Kai tikyba susiejama su tautybe ir kai tikėjimo pagrindu viena tauta priešpastatoma kitai, gims-

ta pats biauriausias, nusikalstamiausias ir fanatiškiausias šovinizmas, atnešęs praeityje daug bausių nelaimių. Tačiau antikomunistiniais tikslais lietuviškieji klerikalai aktyviai bendradarbiauja su kitų tautų išeivijos nacionalistais, su nacionalistiniais kapitalizmo apologetais. Kad klerikalų nacionalistinė propaganda būtų veiksmingesnė, jie atsižvelgia į tokius psichologinius išeivijos gyvenimo momentus, kaip gimtojo krašto ilgesys, siekimas išsaugoti savo papročius ir kalbą. Priešpastatydami lietuvių tautą kitoms tarybinėms tautoms ir kurstydami nacionalistinę neapykantą, klerikalai siekia skaldyti darbo žmonių gretas, silpninti jų klasinę vienybę.

Kompromituojantys klerikalus faktoriai

Lietuviškieji klerikalai negali pasiekti savo nacionalistinių kėslų, nes pseudopatriotinėmis kalbomis tų, kurie visada tarnavo darbo žmonių priešams, daugelis lietuvių emigrantų netiki. Ar gali žmonės užmiršti, kad buržuazinės diktatūros metais bažnyčia, kaip ir buržuazija, kapitalistinio išnaudojimo botagu vijo darbo žmones į užjūrį duonos ieškoti, kad hitlerinės okupacijos dienomis daugelis klerikalų bevelijo talkininkauti hitlerininkams, kaip žinia, pasiryžusiems išnaukinti lietuvių ir kitas "žemesnės rūšies" tautas, kad pokario laikotarpiu lietuviškieji klerikalai susėdo į "šaltojo karo" politikos roges, kurstydami buržuazinių teroristų nusikalstamą antiliaudinę veiklą krašte bei viso pasaulio akyse šmeiždami Lietuvos darbo žmonių laimėjimus?

Nacionalistinę klerikalų propagandą paneigia pats gyvenimas, Tarybų Lietuvos ekonominiai ir kultūriniai laimėjimai, pasiekti drauge su broliškomis tarybinėmis tautomis; tie laimėjimai kelia teisėtą pasididžiavimą lietuvių išeivijoje ir silpnina nacionalistinę klerikalų propagandą. "Vilnis" 1971 m. rugsėjo 14 d. taikliai atkirto klerikalų kalboms apie "okupaciją": "Lietuvos darbo liaudis labai protingai padarė, kad Lietuvą okupavo, atimdami iš dvarininkų, buožių ir fabrikantų". Kai nacionalistinei klerikalų propagandai priešpastatomas klasinis požiūris į lietuvių tautos gyvenimą, sutanotieji antikomunistai negali sėkmingai dangstyti tautos interesų gynėjų skraiste, negali nuslėpti savo antiliaudinių kėslų.

Jiems brangiausia - monopolijų interesai ir politika

Klerikalai gina aršiausio darbo žmonių prieš - monopolijų interesus, tad ir palaiko kraštutinę imperializmo reakciją. Kitokios politikos jie ir negali vykdyti, nes jų ryšiai su monopolijų politika - antikomunizmu - pagrįsti išnaudotojišku klasiniu principu. Apie tai kalba faktai.

Monopolijos suinteresuotos ideologinėmis diverzijomis prieš socialistines šalis, todėl talkininkavimu hitlerininkams pagarsėjęs vyskupas V. Brizgys bei dešimtys jo politinių ir idėjinų bendrininkų imasi vadovauti įvairioms išeivijos buržuazinėms organizacijoms, šmeižiančioms Tarybų Lietuvą spaudoje ir per radiją, susirinkimuose ir demonstracijose. Monopolijos, žinoma, už tai neliška skolingos, jos finansuoja reakcines lietuvių emigrantų organizacijas. Antai, Vokietijos Federatyvinės Respublikos vidaus reikalų ministerija lietuvių bendruomenės valdybai, kurioje klerikalai turi ypač stiprią įtaką, antikomunistinei veiklai organizuoti paskyrė 1970 m. - 35,000, 1971 m. - 45,000 markių (jų pačių duomenimis). Panašiai finansinę paramą savo klerikaliniams talkininkams teikia ir kitų imperialistinių valstybių valdžia.

Klerikalai nesitenkina vien bažnyčios galimybėmis antikomunistinėse akcijose, bet kišasi ir į pasaulietinių visuomeninių organizacijų veiklą. Tai ypač ryšku Jungtinėse Amerikos Valstijose, kur susitelkę daugiau kaip 600 lietuvių kunigų, o tėra 118 parapijų. Todėl nenuostabu, kad daugelis dvasininkų tapo įvairių draugijų, ratelių, meno saviveiklos kolektyvų ir kitų organizacijų vadovais. Dvasininkas, vadovaujantis visuomeninei organizacijai, tampa aktyviu klerikalizmo reiškėju, nes turi tam plačias galimybes.

Tiesos apie tikinčiųjų padėtį skleidėjai

Aktyvų, argumentuotą atkirtį antikomunistiniams bei antitarybiniais lietuviškųjų klerikalų prasimanymams duoda pažangieji užsienio lietuviai. Jų spaudoje demaskuojami šmeižikiški klerikalų prasimanymai, nukreipti prieš Tarybų Lietuvą, spausdinami tėvų žemėje viešėjusių žmonių įspūdžiai, kuriuose atspindima reali padėtis Nemuno krašte, pateikiama objektyvi informacija apie respublikos ekonominius ir kultūrinius pasiekimus. Kartas nuo karto Tarybų Lietuvoje viešėję užsienio lietuviai pažangiojoje spaudoje skelbia savo įspūdžius ir apie bažnyčios padėtį respublikoje, demaskuoja klerikalų prasimanymus apie tariamąjį "religijos ir bažnyčios persekiojimą". Pažangiųjų užsienio lietuvių organizacijos taip pat demaskuoja klerikalizmo reakcinį klasinį vaidmenį išeivijoje.

Tačiau didžiausios nemalonės, tur būt, susilaukia dvasininkai, kurie sugrižę iš viešnagės Tarybų Sąjungoje, viešai paneigia klerikalinius prasimanymus apie Tarybų šalį ir kartu reiškia pasitenkinimą tikros sąžinės laisvės įgyvendinimu socialistinėje valstybėje. Politiniai klerikalai puola sąžiningus dvasininkus dėl to, kad pasta-

Lapas iš Lietuvos liaudies kovų istorijos

Iki paskutinio atodūσιο

1938 metų vasario 27 dieną kauniečius sukrėtė šiurpi žinia: Žaliakalnyje, Višinskio gatvės atokiame kampe, rasta smūgiais į galvą nužudyta jauna darbininkų klasės kovotoja Adelė Šiaučiūnaitė, Lietuvos Komunistų partijos, LKJS Centro Komiteto narė.

rieji trukdo jiems panaudoti bažnyčią komunizmui kompromituoti, kad kompetetingų liudininkų pasakytas teisingas žodis niekais paverčia klerikalų šmeižtą apie vadinamąjį "religijos ir bažnyčios persekiojimą" Tarybų Sąjungoje. Nežiūrint klerikalų nemalonės, pastaraisiais metais vis daugiau ir daugiau kapitalistinių šalių dvasininkų, apsilankusių Tarybų Sąjungoje, be kita ko, ir Lietuvos respublikoje, gerai atsiliepia apie bažnyčios būklę socialistinėje šalyje.

Užsienio lietuvių klerikalizmas gyvena sunkias dienas, nors ir mėgina pasinaudoti savo propagandoje kiekvienu jam naudingą atveju.

Tuščios buvo fašistinės policijos pastangos nuslėpti savo žiaurų nusikaltimą ir suklaidinti visuomenę. Jaunosios kovotojos, savo draugės ir bičiulės palydėti į amžino poilsio vietą susirinko šimtai darbininkų. Raudoni kaspinių vainikai mirgėjo kovingais šūkais, prie kapo skambėjo rūstūs žodžiai tikriesiems šios mirties kaltininkams, buvo giedamas "Internacionalas".

... Adelė augo jautri, nuoširdi, pasiruošusi aukotis kitų labui, 1930 metais ji baigė 4 gimnazijos klases. Toliau mokytis galimybių nebuvo. Tėvas uždirbdavo vis mažiau, spaudė materialiniai sunkumai, o mokytis reikėjo ir sesutei. Adelė nusprendė ieškoti darbo, pradėti verstis savarankiškai. Tačiau pasirodė, kad tai neįgyvendinama svajonė - prie kiekvienos įmonės dešimtys bedarbių; daugelis fabrikų dėl krizės tedirbo vos 3-4 dienas per savaitę.

Kodėl taip sunku paprastam darbo žmogui, kur ir kaip rasti išeitį? Kas kaltas, kad daugelis kauniečių badauja, maži vaikai šąla, elgetauja gatvėse? - šie klausimai vis labiau jaudina jauną širdį ir protą, nelengva rasti į juos atsakymą, o ir suradus, ką daryti, kaip iš viso to išbristi?

Adelei ėjo aštuonioliktieji metai, kai ji pradėjo mokytis siuvėjos amato, galėjo šiek tiek padėti šeimai. Tuo metu pas Šiaučiūnus nelegaliai apsigyveno Lietuvos Komunistų partijos Centro Komiteto narys Petras Pajarskis. Į namus jį atsivedė tėvas, kuris įspėjo dukras niekam neišsitariti apie savo gyventoją, saugoti jį nuo svetimų. Pokalbiai su Dėde, kaip jį vadino abi seserys, atvėrė akis savų kelių beieškančiai Adelei. Ji pradėjo skaityti komunistinę spaudą, išmoko teisingai vertinti įvykius ir žmonių santykius, įvairius gyvenimo, kapitalistinės santvarkos reiškinius. Pajarskiui išvykus, jo vieton atsikėlė kitas tėvelio draugas, komunistas Viktoras Prieskienis. Adelė per jį susipažįsta su Maryte Niunkaite, Vladu Niunka. Netrukus ji pati įsijungia į slaptą revoliucinį darbą - atlieka įvairius komunistų pavedimus, platina atsišaukimus. 1933 metais Adelė stoja į komjaunimą. Aktyviai komjaunuolei netrukus patikimas atsakingas darbas, ji išrenkama vienos Kauno parajo-

nės komiteto sekretore, o netrukus ir LKJS Kauno miesto komiteto nare. Gerai pažindama darbo jaunimo gyvenimą, žinodama jo troškimus ir poreikius, Adelė Šiaučiūnaitė veikia užkariauja pasitikėjimą, simpatijas. Adelės laukia gamyklose, dirbtuvėse, kur ji steigia komjaunimo kuopeles, buria jaunus darbininkus į profsąjungas, organizuoja jų streikus, renka lėšas politiniams kaliniams. Policija ir žvalgyba ima sekti jauną siuvėją, šnipinėja vietas, kur ji lankosi. 1935 metų rugsėjo 28 d. Adelė suimama kaip streiko organizatorė ir dviem savaitėm uždaroma IX forte.

Tuomet A. Šiaučiūnaitė jau buvo pagrindinė LKP gretose. Išėjusi į laisvę, partijos pavedimu, A. Šiaučiūnaitė išvyksta nelegaliai į Maskvą mokytis tarptautinėje Lenino mokykloje. Čia jai tenka bendrauti su išimties partijos, revoliucinio judėjimo veikėjais Z. Angariečiu, A. Sniečkumi ir kitais, mokytis iš jų, semtis revoliucinio darbo, marksizmo-leninizmo žinių. Lena Kurmytė - toks buvo jos slapyvardis Maskvoje - stropi, savarankiška ir darbšti studentė, dažnai ji nurodoma pavyzdžiu kitiems.

Greitai pralėkė įspūdingi metai Maskvoje, 1936 m. Adelė vėl Kaune. Dabar ji kooptuojama į LKJS Centro Komitetą, jai pavedami žymiai atsakingesni uždaviniai. Adelė organizuoja, instruktuoja komjaunimo organizacijas provincijoje, stiprina jas, moko konspiracijos. Tuo pat metu ji renka korespondencijas ir pati rašo į komunistinę spaudą, redaguoja komjaunimo laikraštį, rašo atsišaukimus. Ji dar platesnius ryšius užmezga su Kauno įmonėmis, rengia jose darbininkų, komunistų pasitarimus, pasakoja apie Tarybų šalį.

1937 metais darbo žmonių šventę, Gegužės pirmąją LKP ruošėsi pažymėti vieningu Kauno darbininkų streiku. Įmonėse, fabrikuose, dirbtuvėse lankėsi komunistai, vedė revoliucinę agitaciją, kantriai dirbo aiškinamąjį darbą labiausiai atsilikusiuose visuomenės sluoksniuose. Adelė aktyviai dalyvavo šioje kampanijoje. Kartu ji ragino darbininkus burtis į bendrą frontą prieš išnaudotojus ir jų fašistinę valdžią, kėlė aktualius Ispanijos liaudies rėmimo, politinių kalinių gelbėjimo kampanijos klausimus. Policija, kaip paprastai prieš revoliucines šventes, ir tais metais pirmiausia puolė aktyvą. Balandžio 10-osios naktį Adelė suimama savo namuose ir nubaudžiama 3 mėnesių administracine bauda.

Jokios baudos, žvalgybos persekiojimai, tardymai, kratos namuose neįbaugino, nepalaužė Adelės. Išėjusi į laisvę, ji dar labiau įsitikino savo

darbo reikalingumu. Kova kaskart sunkėjo, darėsi sudėtingesnė. Adelė ima nelegaliai gyventi slaptame bute Dzūkų gatvėje, retkarčiais, ir tai labai apdairiai, apsilankydama namuose. Ji išvyksta į provinciją, aplanko Utenos komjaunimo organizaciją.

Komjaunuolių skaičius Lietuvoje sparčiai auga. 1935 m. jų buvo tik 800, o 1938 metų pradžioje komjaunuolių gretose jau buvo per 1,200. Išaugo ir sustiprėjo komjaunimo vaidmuo revoliucinėje Lietuvos darbo žmonių kovoje, o juk tai mažą dalelę ir Adelės pasiaukojamo darbo. Ji kuria naujus savo veiklos planus, ruošiasi dar daugiau jaunimo įtraukti į antifašistų eiles.

Vasario 26 dienos vakarą Adelė neramiai vaikščiojo Žaliakalnio gatvėmis. Ji pastebėjo, kad ją seka žvalgybininkai. O reikėjo susitikti su LKJS CK sekretore S. Bordonaite ir pagrindininku B. Gurvičium. Jie laukė Kapinių gatvėje. Artėjo sutartas laikas, bet šnipai vis mynė ant kulnų. . .

Lietuvos Komunistų partija ir LKJS kovo 2 d. bendru atsišaukimu kreipėsi į darbo žmones, demaskuodama tikruosius nusikaltėlius ir ragindama kovoti, protestuoti prieš žvėriškus žvalgybos veiksmus. "Jau daug komunistų ir liaudies kovotojų, darbininkų ir valstiečių nužudė valdžią, šaudydama, nuodydama ir kankindama kalėjime. Dabar gi Lietuvos fašistų žvalgyba kruvinojo Hitlerio pavyzdžiu griebėsi naujo metodo - pradėjo žudyti antifašistinius kovotojus iš pasalų. Draugai komunistai ir komjaunuoliai! Skaudī nelaimė ištiko mus. Bet tenesudreba mūsų eilės! Daugiau revoliucinio budrumo! Dar ryžtingiau eikime tuo kovos prieš fašizmą keliu, kuriuo atsidadavusiai ėjo mūsų draugė Adelė", - ragino atsišaukimas.

Tarybų Lietuvos darbo žmonės, jaunimas visada su gilia pagarba mini tarybinės patriotės, ištikimos kovotojos už komunizmo idealus Adelės Šiaučiūnaitės vardą.

ALDONA PUIŠYTE

Tėvui

*Zirgų šešėliai, pasagų delčios —
gūdžiojon girion, daubon giljojon,
ten, kur senelio kalvė žėruoja
ugnim šermukšnių kalne aukštajam.*

*Neprišauksi. Nepažabosi.
Vien plevėsuoja karčiai išblukę.
Vien tik dauboj toj — kely į kalną —
liūdnas žvengimas aldi ir aldi. . .*

Sugrįžimas

Rašytojas Jonas Dovydasaitis.
V. Gulevičiaus nuotr.

Jų akyse žibėjo džiaugsmo asaros. . .

Liepos 12 d. sukako 60 metų, kai gimė rašytojas, Lietuvos TSR nusipelnęs kultūros veikėjas Jonas Dovydasaitis.

1938 metais, baigęs aukštesniąją technikos-mokyklą Kaune, J. Dovydasaitis dirbo Lietuvos aeroklube, redagavo žurnalą "Lietuvos sparnai", skraidė civiliniais lėktuvais.

Kaip tarybinis rašytojas pradėjo reikštis po Didžiojo Tėvynės karo, dirbdamas Tarybų Lietuvos spaudoje. Parašė romanų, apsakymų, apybraižų, dramaturgijos ir kino dramaturgijos veikalų, kuriuose pavaizdavo miestų gyvenimą, sukūrė įsimintinus darbininkų ir techninės inteligentijos paveikslus.

Skaitytojams siūlome rašytojo prisiminimų pluoštelį iš neužmirštamų 1944 metų vasaros. -

— Red.

☆ ☆ ☆

Nejaugi jau praėjo trisdešimt metų?

Buvo ir tada graži vasara. Dangaus mėlynė, karštos dienos. . . Ir vis dėlto - viskas kitaip. Keturiasdešimt ketvirtųjų karo vasara. Frontuose nuožmiausi mūšiai. Grumtynės žemėje, ore ir vandenyne. Mirtis. Neišsenkamo didvyriškumo versmės ir nenusakomo sielvarto dienos ir naktys.

VILČIŲ MĖNUO

Birželio mėnesį atsiradau Maskvoje.

— Dar šią vasarą bus išvaduotas Vilnius! Tarybu Lietuva vėl gyvuos.

Tuos žodžius girdėjau daug sykių per dieną. Namų, esančio Maskvoje, Vorovskio gatvėje 24, durys neužsiverdavo. Čia atvykdavo kariai ir politiniai darbuotojai iš 16-sios divizijos bei kitų dalinių, dar, rodos, prakvię paraku, bet dabar jau be ginklų, tik su specialiais iškvietimais. Atvykėliai buvo nukreipiami į įvairius administracijos darbuotojų kursus. Ruoškitės! Grižtame gimtinėn Vorovskio 24. Tarybų Lietuvos atstovybėje, būsimieji respublikos įstaigų tarnautojai gaudavo civilių drabužių eilutę, dar šio tokio inventoriaus gyvenimo pradžia - būsimai kelio nei Lietuvon.

Sviesiu, vasariniu kostiumu, su kyšančiais švarko kišenėje rankraščiais, čia lyg gyvas sidabras maišėsi smagios nuotaikos Jonas Marcinkevičius, kalbindamas senus fronto pažįstamus, tapšnodamas jiems petį ir žerdamas savo neišsenkamą sąmojų.

Kaip visada, iš atstovybės vieno aukšto į kitą, žemyn ir vėl aukštyn, vis skubėdavo nepasėda Petras Cvirka. Stebėdamas jį, galvojau, kaip sunku suprasti rašytojus. Pirmu žvilgsniu - jis vis vaikšto ir vaikšto, o, juk, įkvėpimo valandai atėjus, Cvirka sugebėdavo "prisirakinti" prie rašomojo stalo ilgoms, labai ilgoms valandoms. Įstrigo ir paliko atmintyje jo posakis: "Beletristo darbas - katorgininko darbas".

Gyvai tarp atvykusiųjų veikdavo ir Jonas Simkus, tuo metu redagavęs Maskvoje spausdinamą laikraštį "Tarybų Lietuva" ir eilę kitų leidinių. Iš dažno, tik pasirodžiusio atstovybėje,

o, jis vis prašydavo įspūdžių, korespondencijų, rašinių spaudai. Jei kas nesugebėdavo rašyti arba nedrįso, Šimkaus nenuliūdindavo, - jis pats darė interviu arba trumpą reportažą.

Jis man įbruko didelį pluoštą anksčiau išėjusių "Tarybų Lietuvos" numerių ir paragino skaityti, susipažinti su evakuacijoje gyvenusių tautiečių veikla ir troškimais. J. Šimkus pirmas nusakė mano ateitį - Vilniuje dirbsi spaudoje. Mudu su juo buvome pažįstami dar prieš karą, Kaune, žurnalistų sąjungoje. Vėliau "Tarybų Lietuvos" dienraštyje, jis spausdino mano rašinius apie sportinės aviacijos reikalus, oro keliones, priešlėktuvinę apsaugą.

Visai greta atstovybės gyveno Augustinas Gričius, užsiėmęs Meno reikalų valdybos ir ansamblio reikalais, žinia, nepamiršęs ir plunksnos.

Pamenu, prieš karą esu lankęsis Gričiaus bute, įsidėmėjau jo darbo kampelį. Stebino gausybė knygų, rankraščių ir laikraščių, kurie kupetomis buvo apskleidę stalą, tik viduryje juodavo šviri, pusemūlio pavidalo salelė pasidėti šviriui popieriaus lakštui. Panašiai ir čia Maskvoje. Jo stalas irgi verste užverstas spausdiniais, aplankais ir skaitomomis knygomis.

— Lietuva ne už kalnų! Lietuva čia pat, — susijaudinęs kartojo Augustinas. — Po tiek metų vėl būsime namuose!

Pirmo vizito metu jis pašnairavo į mano išblukusią mėlyną kariško sukirpimo geležinkelio palaidinę ir palingavo galva:

— Nejaugi toks apdrižęs ir važiuosi į namus? Į tokia šventę?

Atsakai Augustinui, kad R. Šarmaičiui ir J. Šimkui tarpininkaujant, Lietuvos TSR Komisarų Tarybos pirmininko pavaduotojas J. Vaišnoras maloniai aprūpino viskuo: maisto kortelėmis, atraiža kostiumui ir t. t.

Galėčiau tuoj pat siūdintis gražią, rusvą eilutę, bet Maskvos siuvėjų ateljė anksčiau kaip per tris mėnesius nežada. O juk kelionė čia pat. Nedrįstu prasidėti su siuvėjais.

Augustinas Gričius susiraukęs trumpai pagalvojo, dar sykį apžvelgė mane nuo galvos ligi kojų ir nukabino nuo sienos sportinį žalio diagonalio švarką.

— Pasimatuok!

Švarkas buvo kaip tik.

— Nešiok! - striukai tarė Augustinas. - Vilniuje gražinsi.

Pirmas rašinys

Tą vasarą Maskvoje buvo labai keblu su nakvyne. Tarybų Lietuvos piliečiai, nukreipti į

įvairius kursus, miegodavo savo įstaigose ant sudedamų lovelių, neretai ir koridoriuose, arba tuščiose mokyklose.

Kur apnakvydinti būsimą Vilniaus žurnalistą?

"Tiesos" redaktorius R. Šarmaitis įtaisė man nakvynę tuščiam keleiviniame traukinyje, stovėjusiame Baltarusijos stotyje ant atsarginio kelio. Sis traukinys buvo rezervuotas pirmajam reisui į Vilnių. Jis gabens būsimųjų tarybinių įstaigų tarnautojus.

Galvęs švirią patalynę, tuščiam vagone aš įsitaisiau kaip viešbučio "liuks" numeryje. Rytais ir vakarais palydovė užvirindavo vandens ir vis atsiprašinėdavo, kad neturinti arbatžolių. Karas! Jos aštuoniolikmetis sūnus irgi neseniai buvo išėjęs į frontą. O vyras ir brolis - žuvę.

Kiekvieną dieną atidžiausiai skaitydavome Tarybinio Informacijos Biuro pranešimus kas vyks frontuose. Smarkiai suplakdavo širdis, jei kuri nutė paminėdavo Lietuvą: lakūnų reidai, partizanų smūgiai okupantams. Vieną dieną "Pravda" plačiau pranešė apie kruvinus įvykius Marijampolėje. Kruvinasis generolas Plechavičius, vokiečių remiamas, organizavo kovai prieš Raudonąją Armiją "vietinę rinktinę". Marijampolėje net pradėjo veikti karo mokykla su 2,000 kursantų. Bet vieną dieną šie kariūnai, pajutę apgauti, susirėmė su vokiečiais. Prabilo granatos ir kulkosvaidžiai. Mokykla išsibėgiojo. Buvo užmuštų. . .

Frontai gaudė Baltarusijoje.

Vorovskio gatvėje prie atstovybės namo, susipažinau su Jonu Miliušiu, Maskvos radijo lietuviškų laidų bendradarbiu.

Buvęs Kauno studentas, vėliau Tarybinės Armijos frontininkas - karininkas, buvo poetiškos sielos žmogus. O jo puikų radijo diktoriaus tembrą gerai įsiminė okupuotos Lietuvos žmonės, kurie, nors ir bausmėmis gąsdinami, vis tiek klausėsi Maskvos balso.

— Greit matysime dar vieną saljutą Maskvos danguje, — kalbėjo jis. - Išvaduotam Vilniui.

- Tai mano gimtasis miestas.

Miliušis ėmė įtikinėti mane, kad dabar geriausia proga tarti žodį Lietuvon per radiją, pasveikinti savo miestą.

— Parašyk apie būsimą saljutą Vilniui.

Mudu su Miliušiu stovėjome gatvėje. Vakarėjo. Rodos, dar aštriau kvėpėjo liepos. Ir ūmai Maskvos šimtmetiniai mūrai sušvito. Trenkė pabūklai. Tamsioje mėlynėje pažiro raketų spalvotos puokštės. Aidėjo saljutas išvaduotam Minskui.

Baigėsi liepos 3 diena. Kitą rytą tuščiam vagone ant mažo staliuko vienu atsikvėpimu

parašiau pirmą karo metų straipsnelį. Radijui. Nunešiau Miliušiu. Jis pavartė tuos tris-keturis puslapius, paskaitė ir tarė:

Tiks. Skelbsim Vilniaus saliuto dieną, po pauzės jis tyliai pasakė: - O kiek fronto draugų laukė ir nesulaukė valandos, kuri jau čia pat.

LIEPOS TRYLIKTOJI

Vorovskio gatvėje smarkiai apmažėjo pažįstamų veidų. Du šimtai asmenų, jų tarpe partijos ir vyriausybės vadovai, išvyko į frontą. Žinojome, kad jie automašinomiskeliaus kartusu puolančia armija ir pirmieji įžengs Vilniun.

Vasaros žemė buvo nutvieksta karo žaibų. Laikraščiai pranešė, kad pirmojo Pabaltijo fronto kariuomenė jau veržiasi Jelgavos ir Panevėžio - Šiaulių kryptimis. Trečiojo Baltarusijos fronto daliniai nesulaikomai eina Vilniaus-Kauno pusėn, pasiekė senąsias sienas. . .

Kada pajudės mano traukinys? Ryt ar poryt?

Liepos tryliktoji. Kaip ir kitos vasaros dienos dideliame mieste - tvankios, prakvėpusios įkaitusiu asfaltu, skubrios. Kaip visuomet šaligatviuose daug kariškių, vis kažkur skubančių.

Kuris iš jų peržingsniuos frontą ligi galo, o kuris, aplenkęs tūkstantį pavojų, suklups paskutinę minutę, prie pat pergalės slenksčio?

Vakare grįžau prie savo vagono. Ir apstulbau. . . Įprastoje vietoje mūsų tuščio traukinio nebebuvo. Nejaugi išvažiavo be manęs? Puoliau į

artimiausią būdelę, kur nuo lietaus slėpdavosi geležinkeliniai - vagonų sukabinėtojai. Radau vieną, beverdantį ant geležinės krosnelės kvietinę košę.

- Tavo traukini nustūmė į peroną.

- Ar seniai?

- Prieš porą valandų. Perone sąstatų ilgai nelaiko. Tikriausia, jie su pilnu garu jau bus išdūmę. . .

Aš moviau pro duris. Seniokas dar iš paskos šūktelėjo:

- Greit į Oršą bus naktinis. Jei išėstum - gal saviškį pasivysi.

Dūmiau link perono kiek neša kojos.

Radau!

Zmonės, ryšuliai, palydintieji. . . Visų iškeliančių nuotaika - nuostabi. Liekančiųjų akyse neslepiamas pavydas. Ar ne stebėtina? Pirmasis traukinys. Ir tiesiai į Vilnių. . . O tame mieste, kaip skelbė laikraščiai, jau dvi dienos vyko gatvių kautynės.

Bebaigiant pasikrauti - prašneko stotyje įtaisyti garsiakalbiai. Visiems pažįstamas diktoriaus balsas oriai ir iškilmingai skaitė vyriausiojo karo vado įsakymą: Išvaduota Tarybų Lietuvos sostinė! Sugriaudėjo įprastinis salutas.

Tuo pačiu metu pajudėjo ir traukinys. Jame - vieni vyrai. Važiuojančių akyse žibėjo džiaugsmo ašaros. Kokia įtampų sintezė - nepaprasta kelionė ir salutas Vilniui.

Alfonsas MALDONIS

D U O N A

Kai žiaudo, geležies ir šviežio grūdo
Aitriu kvapu padvelkia iš laukų,
Išauga Lietuva iš savo žalio rūbo,
Su ruglapiūtės aukso vainiku.

Išnyra iš pavasario parėdų,
Iš augusios ir nokusios vilties,
Iš rugio ir iš kviečio pilko žiedo,
Pilna laimingos duondavio rimties.

Matyt, jįnai už rugį ir už kvietį
Nuo tų pirmų pavasario dienų
Išėjus buvo tyliai pastovėti
Ant mūsų lygumėlių ir kalnų.

Didžiuodamasi savo smėlių, molių
Pašlaitėm, juodžemėlių lygumom,
Prisėmusi aruodus grūdo brolių,
Pareina mūsų tėviškė namo.

LLD Reikalai

Ieva Mizarienė, Centro Sekretorė

Pittsburghe rugpiūčio 10 d. turėjome gyvą, smagų pasikalbėjimą mūsų Draugijos reikalais. Nors dalyvių skaičius buvo nedidelis, bet kiekvieno ūpas buvo pakilęs.

Po Centro Sekretorės ir "Šviesos" redaktoriaus raportų ėjo diskusijos. Daug kalbėjome apie prisirengimą sekantiems jubiliejiniais metams. Kalbėjome apie suruošimą LLD narių ekskursijos į Lietuvą, apie būsiančią knygą (almanachą), apie Literatūros Draugijos per šešiasdešimtmetį nueitą kelią nuveiktus gražius kultūrinius darbus. Man atrodo, kad tai buvo labai svarbus pasikalbėjimas, ir iš jo turėsime gerų rezultatų.

Džiugu, kad Pittsburghan buvo atvykęs iš Tarybų Sąjungos ambasados Washingtone konsuliarinis sekretorius R. Mališauskas. Jis mums išsamiai pakalbėjo apie Lietuvą.

Mūsų Draugijos pirmininkė Katrina Petrikiėnė, negalėdama pasitarime asmeniškai dalyvauti, prisiuntė laišką dalyviams. Manau pravartu visiems nariams su juo susipažinti. Štai jis:

Brangūs Draugai,

Gaila, kad negaliu kartu su Jumis pasitarti tolesniais mūsų brangios Draugijos reikalais. Nėra paslaptis, kad metų eiga žymiai išretino LLD narių eiles. Daug įžymių mūsų aktyvistų ilsisi kapuose. Netekus tų energingų draugų, kurie prieš daugiau kaip pusšimtį metų organizavo kuopas, subūrė į LLD eiles tūkstančius narių, atrodė, kad su jų pasitraukimu sužlugs ir mūsų visuomeninė veikla, kuriai jie tiek daug skyrė savo energijos. Klydome! Įdiegti kilnaus siekio planai nemiršta, kartais ir gana sunkiomis aplinkybėmis likusieji draugai ir draugės užima anų paliktus postus ir, sulyg savo išgalės, veikia-darbuojasi. Beveik kiekvienoje kuopoje yra LLD narių, kurie, reikalui esant, pasako prakalbą, parašo į spaudą, atlieka įvairias visuomenines pareigas. Didžiuojamės tokiais nariais.

Centro Komiteto nariai, kaip ir kolonijose draugai, darbuojasi sulyg pajėgų. Žurnalas "Šviesa" išleidžiamas punktualiai, Draugijos nariai kas metai gauna po knygą, kartais po dvi. Vienas mūsų svarbiausių reikalų - pažangiosios spaudos išlaikymas. Mūsų LLD žygiuoja kartu su visa pažangiąja spauda. Sukėlimui metinio biudžeto laikraščių išlaikymui vajuose LLD kuopos kolonijose dirba sutartinai. Tai džiugu.

Rodosi, dar taip neseniai LLD minėjo savo gyvavimo 50 metų sukaktį. Gražiai toji sukaktis buvo atžymėta. Ateinančiais metais LLD vėl turėsime jubiliejų. Dabar minėsime savo organizacijos 60 metų sukaktį. Sukakties atžymėjimui Centro Komitetas pradėjo ruošti kiek anksčiau. Bus išleistas almanachas, kuriame bus plačiai apibūdinta LLD 60 metų veikla. Šiam didžiajam darbiui mums padės Lietuvos draugai. Tikime, kad leidinys bus svarbus.

Ateinantieji jubiliejiniai metai vėl turi būti LLD paspartinto darbo metai. Reikia iš anksto sudaryti planus, kada ir kokio pobūdžio bus rengiamos pramogos. Be visuomeninių pobūvių, be didesnių ar mažesnių suėjimų neišlaikytumėm savo įstaigų, greit pamirštumėm vieni kitus. Pasistenkime, kad kiekvienoje kolonijoje LLD kuopos iškilmingai atžymėtų Draugijos 60 metų sukaktį. Peržvelkime kiek per tąjį laikotarpį buvo naudingo darbo atlikta, kiek Draugijos išleistų knygų buvo išplatinta, kokį vaidmenį mūsų gyvenime suvaidino LLD leidžiamas žurnalas ir kita periodinė spauda.

Kokia garbinga 60 metų sukaktis kultūros darbo baruose! Ypač gera prisiminti, kad mes buvome tos veiklos dalyviais, prisidėjome su savo energija ir darbu, kad būsimos kartos laimingiau gyventų.